

Júu³ tyú² 'e gajmaa¹ a San Marcos

Cwoo¹o Wó³saai²¹ tsá²jmü²¹júu³tyú²lijo 'in tsá²seein²¹

¹ La lo ga'láa² 'wii²¹² júu³ tyú² tya' Jesucristo, Jóon¹ Dios 'ii.

² La lí² 'e gajin² Isaías, 'ii jaain²¹ tsá² 'in gafaa²¹ júu³ tya' Dios calii lílí¹:

Dios sii¹in jaain²¹ tsá² 'in tyan¹ júu³ tya'a.

'Ii tsáa¹ jéei¹gi lagi 'næ.

'Ii tsajmaa¹ júu³ xiiala tya¹ tsá² tyú² tya'a mi ñi²i.

³ Tá² ni'oo¹o jaain²¹ tsá² coon²¹ li jo 'in tsá² seein²¹.

Jin²in:

“Næ²duu' nijó² Cristo. 'Ná¹-a tyaa²¹aa' tyú² tyii'.

Tsáa²mo-'oo' 'e tyú¹-moo'”, jin²in.

⁴ La joon mo gajó² Wó³ saai²¹ tsá² jmü²¹ li jo 'in tsá² seein²¹ gajin²in:

—'Ná¹-a unsii²naa' 'e 'i¹-'oo' joongi 'ná¹ saa¹naa' jmü²¹. Joon 'ín²mo Dios tsaa² tyii'. ⁵ Jileei²¹ tsá² 'in néei¹ coon²¹ li sii²¹ Judea joongi 'in néei¹ fuu²¹ Jerusalén tsalín² tsanæ²¹ júu³ tya' Wó³ do. Joon la 'ii²¹² jmoo¹o 'in tsá² do tyañii²¹ tya'a tyani Dios gasaa¹mo Wó³ 'ii jmü²¹ ti' jmü²¹ cwo² Jordán.

⁶ Sii³ Wó³ lí¹ coon¹³ jñú² camello. 'E 'ñæ¹ tu²gi lí¹ coon¹³ loo²¹. Joon 'e gø²ø jmai² sinii²¹ coon¹³ to² sá² moo²¹. ⁷ Feei²¹ Wó³ tsá² júu³ tyú² joon gajin²in:

—Mi yuui¹³ jna joon 'injó¹ jaain²¹ tsá² feei¹. 'Ii feei¹gi lagi jna jiin¹³ jo tíi²na juu¹³na wojní³ii sii³ii loo²¹ tsi mii¹i. ⁸ Jna-a saa²¹na 'naa' jiin¹³ coon¹³ jmii²¹ pe 'ii-gi nicwo²o 'naa' 'in Espíritu Tyú² tya' Dios 'e ngi¹ coon¹³ 'naa'.

Wó³ saa¹i Jesús jmii²¹

⁹ Jiin¹³ jee²¹² jmii²¹² joon cwa^íí¹ Jesús fuu²¹ Nazaret náa¹ li sii²¹ Galilea. Joon gasaa¹mo Wó³ Jesús jmii²¹ tsi jmii²¹ cwo² Jordán. ¹⁰ Mo gacwa^íí¹ Jesús tsi jmii²¹ do joon ganii²¹ nó¹ 'oo² ñu¹fú². Joon nii²¹ 'in Espíritu Tyú² tya' Dios líi¹ maa²¹² jgaa¹i fu li siin¹²in. Joongi gajaan¹an fu yu¹ tyí¹i. ¹¹ Joon ganúu²un coon²¹ júu³ jó² fu ñu¹fú² jin²:

—Yuu²¹ tyiia-oo 'nu 'in 'nee¹na. 'Áai¹ lí¹ jløø¹³na 'wii¹³ 'nu.

Tyaan¹ Satanás cwáain¹ 'ee líi¹ Jesús

¹² Tsifu joon gangajéi¹ 'in Espíritu Tyú² tya' Dios Jesús fu coon²¹ li jo 'in tsá² seein²¹gi. ¹³ Joon do-o gateen¹in Jesús ca tséin¹ tunló¹ jmii²¹² jee²¹² joo²¹ nuu²¹. Joon Satanás gacón²on cwáain¹ xiiala líi¹ Jesús. Mi yuui¹³ joon gatyalín² ángeles tya' Dios gaunjí²mo Jesús.

'Láa² Jesús 'wii²¹² to² tya'a coon²¹ li sii²¹ Galilea

¹⁴ Mo liciin²¹ 'e ga^íí² Wó³ 'nuñí³ joon gangóo¹o Jesús coon²¹ li sii²¹ Galilea. Cwoo¹o Jesús júu³ tyú² tya' Dios. ¹⁵ Joon gajin² Jesús sii²¹i tsá²:

—Gatyii²¹a, gati² 'ii²¹. Xu¹ 'ná¹gi 'e tí² jiin²¹ wa'a tyu² Dios to² tsá². Unsí²naa' 'e 'i¹-'oo' joon la ja²mo 'i¹-'oo' 'e júu³ tya' xiiala 'itiin¹³ tsá² —jin² Jesús.

Tøø²¹ Jesús tyúuin² tsá² 'in saain²¹ joo²¹ taai² jmii²¹

16 Ngoo²¹o Jesús ti¹ tyíia¹ Galilea mo ganíi²in Simón coon¹³ ruu²¹i sii²¹ Díí³ 'in saain²¹ joo²¹ taai² jmii²¹ do. Taain²¹² to² pii²¹ 'mó¹ tsi jmii²¹.

17 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido:

—Ñilíin²duu' coon¹³ jna. Joon ijmée¹na 'naa' tsá² 'in jée¹i tsá² 'e licwii¹in Dios.

18 Tsifu joon gatuu²¹u 'mó¹ tya'a joon gan-galiin¹mo coon¹³ Jesús.

19 Joon xü ngoo²¹gi Jesús mo ganíi²in Jacobo coon¹³ ruu²¹i Wó³ jóon¹ Zebedeo. Táa¹i tsi coon²¹ barco 'mii¹ 'núu³ tya'a. 20 Joon gatø¹ Jesús 'ii. Do-o gatiui²¹ jmii²¹. Do-o gajaan¹ Zebedeo coon¹³ tsa'leei¹³ tya'a. Joon Jacobo coon¹³ Wó³ ngalíin²mo coon¹³ Jesús.

Jaain²¹ tsá² 'in 'yui 'in 'lñi³ alma tya'a

21 Tyaliin¹ Jesús coon¹³ 'in ngi¹ coon¹³on coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Capernaum. Joon mo gati² jmii²¹² 'e 'ii² 'woo²¹ tsá² Israel ga'i² Jesús 'e cwo¹ sinagoga do. Joon ga'láa² 'wii²¹² 'e²e tsá² júu³ tyú². 22 Líi¹ tsa'goo²¹-tsi tsá² jilaa²¹ 'e jin² Jesús tsü 'wii¹³ ga'e²e Jesús tsá² lawa jaain²¹ tsá² feei¹ jon'on la líi¹ 'in tifo² tya' ley tya' Moisés. 23 Joon tsi inuu cwo¹ do 'yui jaain²¹ tsá² 'in 'yui 'in 'lñi³ alma tya'a. Joon gafaa²¹ 'in tsá² do cwáain¹ tya' 'in 'lñi³ do joon gajin²in sii²¹i Jesús:

24 —¿'Ee li 'u²¹u jee²¹² jna'a Jesús tsá² Nazaret? ¿Ti gañi¹¹'i 'e untyee¹u'u jna'a? Cwii¹moo 'nñ. Jóon¹

Dios 'nə. 'In tyú¹mo 'nə —gajin'² 'in tsá² do cwáain¹ tya' 'in 'lɿi'³ 'yui alma tya'a.

²⁵ Joon gajin'² Jesús sɿi'²¹ 'in 'lɿi'³ 'yui alma tya' 'ido:

—Jo too'²¹ mɿi'¹³. Tiui'² 'in tsañɿɿ'¹ no.

²⁶ Joon 'in 'lɿi'³ do gajmaa¹a cɿi'¹ 'in tsañɿɿ'¹ do. Joon mi yui'¹³ ga'oo¹o joon gacwa'ɿi'¹ 'in 'lɿi'³ 'yui alma tya' 'ido. ²⁷ Jilee'²¹mo ganga'goo²¹-tsi lɿi¹. Joon gaunngɿi'¹ la 'oo'³ ruu'²¹i:

—ɿ'Ee-gi lo no? ɿ'Ee-gi júu'³ 'múui'² lo no? ɿ'in-gi 'in tsañɿɿ'¹ lo? Tyɿ'² to² ca jilee'²¹, ca 'in 'lɿi'³ taai'² alma tya' tsá² nəɿ'¹² to² tyɿ'² 'ino.

²⁸ Jmoonoo-galicwii'¹ in tsá² seein'²¹ la caain'²¹ Galilea Jesús.

Un'láai'² Jesús 'yiaunsáa'³ Simón

²⁹ Ga'woo'²¹i Jesús 'e cwo'¹ sinagoga do joon ngalín¹ fu tya' Simón coon'¹³ ruu'²¹i Dɿi'³. Ngoo²¹o Jacobo coon'¹³ Wó³ coon'¹³on. ³⁰ 'Yiaunsáa'³ Simón do raan'²¹mo lɿi'¹ tsaa'²¹² tyíi'². Joon gasɿi'²¹i tsá² Jesús:

—Tsaa'¹²a 'ino.

³¹ Joon gangatyéen¹in Jesús li raain¹ 'in tsat-saa'¹³ do. Joon gason'¹on cwoo²¹o 'ido. Joon mo saa'¹²a cwoo²¹o, tsifu joon gajaan¹ 'e lɿi'¹ 'ido. Joon garóon²on 'ido joon gacwoo¹o 'e dø¹ø 'ido.

Un'láai'² Jesús fúui'¹ tsatsaa'¹³

³² Mo galiciin²¹gi joon mo gayoin'² ñi'¹ joongi mi canɿɿ'²¹xɿ joon gajajéei'¹³ tsá² jilee'²¹ tsatsaa'¹³ li siin'¹² Jesús. Joongi jajéei'¹ tsá² jilee'²¹ 'in taai'² 'in 'lɿi'³ alma tya'a. ³³ La tøøi'² fuu²¹ gangatyéein¹

'ooca'ná¹ li tyíin¹ Jesús. ³⁴ Fúu¹mo 'in gaun'láai² Jesús. 'Láai² nii² jmoowúu¹ líi¹ 'in tsá² do. Joongi fúu¹mo 'in 'líi³ ga'woo¹i Jesús alma tya' tsá². Pe Jesús do jo gacwoo¹o faa²¹ 'in 'líi³ do tsá ñi¹ 'ido 'iin 'i.

Jesús cwoo¹o júu³ tyá² li sii²¹ Galilea

³⁵ Coon²¹ jmíi²¹² jéei¹, nñu²¹ mogi jiin¹³ jo røø²mo jnáa¹gi garóon² Jesús. Joongi gacwa'íi¹i 'e fuu²¹ do. Ngoo²¹o ti' fuu²¹ li jo 'in tsá² seein²¹gi. Ngafee¹³i Dios. ³⁶ Simón coon¹³ 'in catyaa²gi gangalín² nga'nee¹³i Jesús. ³⁷ Joon mo gatsee²¹i 'ido joon gajin²in:

—Jílee²¹mo 'néei² 'nñ.

³⁸ Pe 'ii-gi gañii¹i:

—Moo²¹o' li caain²¹ fuu²¹ li' tyan¹. Joongi do-o jon 'ná¹ cwóo³oo júu³ tyá² tsá 'wii¹³ joon 'e gajúu³uu —jin² Jesús sii²¹i 'in tsá² do.

³⁹ Joon la joon gacwo¹ Jesús júu³ tyá² tya' Dios la caain²¹ li tyá² to² Galilea. Tsi inñu cwo¹ tya' tsá² Israel gacwoo¹o júu³ tyá². Joongi ga'woo²¹i jileei²¹ 'in 'líi³ alma tya' tsá².

Un'láai² Jesús jaain²¹ 'in líi¹ jgoo²¹

⁴⁰ Gangatyéein¹ jaain²¹ tsaññu¹ 'in nijgøøi²¹ li siin¹² Jesús. Gajuu²¹i 'wojní¹i tyani Jesús joon gajin²in:

—Lí²o'o un'láa²mo'o jna wana 'iin²¹²u'un.

⁴¹ Joon galifee¹mo-tsi Jesús 'wii²¹² tya'a. Joon ganii¹³o cwoo²¹o gasñu²¹ tya'a. Joon gajin²o:

—'Iin²¹²moo 'láa²mo'o. Cwo'láa²modu'u.

42 Mo gajin²in 'elo joon tsifu gajeen²¹mo 'e jngøø¹i. Joon ga'láa²mo coonti. 43 Tsifu ga'í² Jesús júu³ pe lí¹ ga'í² júu³. Joon gajin²in:

44 —Jo 'in fu³'u coonti jiin¹³ jaain²¹ pe cwoo³mo'o; cwo'eei¹³du'u untsá² 'woo²'o 'e ga'láa²mo'o. Joon cwo²'o Dios la gatyu² Moisés to² wii¹³ 'e galityú¹mo'o.

45 Pe tsifu joon ngai² 'in tsañuu¹ do ga'láa² 'wii²¹² jmo²'o tsá² júu³ 'ee galí². 'Wii¹³ joon Jesús jo lí²gi 'ii²¹ jiin¹³ coon²¹ fuu²¹ la jøø² tsá². Ngii²¹o la caain²¹ caluu lí jo 'in tsá² seein²¹. Pe la caan²¹mo jalín² tsá² 'iin²¹²in jøøi² 'ii.

2

Jesús un'láai² jaain²¹ tsá² 'waa²¹ cwoo²¹o tii²i

1-2 Ningóo¹³xu tún² mo ga'í² Jesús fuu²¹ Capernaum. Joon mo galiñii¹ tsá² tyín¹in coon²¹ inuu galicaain²¹ tsá² fúui¹ lílí¹. Gacuui¹ tsá² jiin¹³ jo 'í²gi inuu. Jo 'í²gi tsá² 'ooca'nú¹. Joon Jesús gacwoo¹ júu³ tyú² tya' Dios. 3 La 'ii²¹² joon tyaliin¹in tyúuin² tsañuu¹. Jée¹i jaain²¹ tsá² sitsuu¹³. Jo lí²gi nii¹²i cwoo²¹o tii²i. 4 Pe jo lí² tyaliin¹ ca tí lí siin¹² Jesús 'wii¹³ fúui¹ lílí¹ tsá² taai² inuu do. Joon ganáa¹ coon²¹ too²¹ lí 'yu' 'nú¹. Náa¹a 'yu' lí tyín¹ Jesús. Joon lí ganáa¹ do-o, joon gaxiia²¹ 'in tsatsaa¹³ do tsín² ni tyi¹. 5 Mo gani² Jesús 'e jo¹o lí²i 'in tsá² tyúuin² do. Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsatsaa¹³ do:

—Yuu²¹ tyiia, 'ín¹³mo tsaa² tyi'i.

6 Pe 'inlíi¹³ tífo² tya' ley 'in néei¹ do ga'í¹-tsi: 7 “¿'Ee lí 'e faa²¹ 'in tsañuu¹ lo la no? Júu³ 'laa²¹ tya' Dios faa²¹ 'ino. Jiin¹³ jaain²¹ jo lí² 'ín² tsaa² tya'

tsá². Jiin¹³ 'ña'a Dios lí² 'ín² tsaa² tya' tsá²". 8 Ñi¹ Jesús 'ee 'i¹-tsi 'in tifo² joon gajin²in:

—¿'Ee li 'i¹-'oo' la no? 9 ¿Noo 'e jo taai²¹gi fuu²¹²uu 'in tsatsaa¹³ no: “Íin¹³ moo tsaa² tyi'i”, si fuu²¹²uu 'ee; “Ráan²un no, saa¹³ tyi¹ raan¹un ni no joon ngi² no”? 10 Pe joon cwolini²ⁱⁱ 'e jna-a 'in Ruu²¹na Tsá² mo taan¹na fu juncwii²¹ lii²¹oo 'í¹³na tsaa² tya' tsá². Ñí²duu' 'elo —jin² Jesús sii²¹i tifo² do.

Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsatsaa¹³ do:

11 —'N^u fuu²¹²uu, ráan²un no, saa¹³ tyi¹ raan¹un no, joon cweei² fu tyi'i.

12 Tsifu joon 'in tsatsaa¹³ garóon²on 'a li raain¹ do. Joon saa¹²a tyi¹ tya'a do joon gacwo¹¹i la jóø² jileei²¹ 'in taai² do. 'Wii¹³ joon jilee²¹mo ganga'goo²¹-tsi. Joon gacwo¹o 'maai¹³ Dios joon gajin²in:

—Jiin¹³ coon²¹ 'naa¹³ jo mo nee²¹e' 'e la no.

Tø¹ Jesús Leví

13 Mi la cⁱⁱin²¹ tún¹ ngóo¹ Jesús ti' tyíia¹ do. Joon jileei²¹ tsá² ngalíin² li siin¹²in. 'E²e Jesús 'ido. 14 La 'í²¹² mo ngi¹ Jesús do ganí²in Leví jóon¹ Alfeo. Leví do coon²¹ 'laa¹³ li ci¹ tsá² 'laa¹³. Joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido:

—Moo²¹o' coon¹³ jna.

Joon garóon² Leví fu li tyíin¹in joon ngoo²¹o coon¹³on. Joon lí¹ fúui¹ 'in coon²¹ 'laa¹³ coon¹³ 'in 'oo² tsaa² ngaliin¹ coon¹³on.

15 Joon gatø¹ Leví Jesús ngaa¹²in coon¹³ 'ido fu tya'a. Joon fúu¹mo 'in cón² 'laa¹³ coon¹³ 'in 'oo² tsaa² tyaliin¹ li néei¹ Jesús. Caa²¹mo néei¹

coon¹³ Jesús joon coon¹³ tsá² tya'a. ¹⁶ Gani² tifo² tya' ley coon¹³ tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ fariseos 'e néei¹ gø²ø 'uun²¹un jilee²¹mo coon¹³ Jesús. Joon gajin²in sii²¹i 'in tsá² ngi¹ coon¹³ Jesús do:

—¿'Ee li' tyín¹ tifo² tyii' gø²ø 'uun²¹un coon¹³ 'in cón² 'laa¹³ coon¹³ 'in 'oo² tsaa² tyi¹?

¹⁷ Mo ganúu²un Jesús 'elo joon gajin²in:

—Jileei²¹ 'in tyúi¹ jo 'neeí¹ timí¹ tya' 'i. Pe jileei²¹ 'in tsaa¹³ 'ii 'neeí¹ timí¹ tya'a. Jo goo²¹² jna wa'a tø¹³øø 'in tyúi¹, gagoo²¹²oo wa'a tø¹³øø 'in 'oo² tsaa² —jin² Jesús.

Unngi¹i tsá² Jesús cwáain¹ tya' 'e gø² tsá² tyiiañi¹

¹⁸ Mo líi¹³ gajmaa¹a tsá² tya' Wó³ taa²¹a tyani Dios joon jo gagøø²¹ø. Coon²¹ 'naa¹³ mo jmaa¹a la joon coon¹³ tsá² fariseos 'inlíi¹³ tsá² ngaliin¹ li siin¹² Jesús. Joon gajin² 'in tsá² do sii²¹i Jesús:

—Jmoo¹o tsá² tya' Wó³ coon¹³ fariseos taa²¹a tyani Dios. Jo gøø²¹ø. ¿'Ee li jo jmoo¹o tsá² tyi'næ-gi la no?

¹⁹ Joon gañii¹i Jesús:

—Mo tsaliin² tsá² coon²¹ li cui² cwoo²¹ tsá² 'e gó jmoo¹o wa'a jo gø¹² mo gø¹² 'in tsá² gacui² cwoo²¹ do. Jo lí² wa'a jo gø¹²ø. ²⁰ Pe coon²¹ jmi²¹² jéei¹ 'e jo taain²¹²gi 'in tsá² cui² cwoo²¹ do joon lí² jmáa¹a tsá² taa²¹a tyani Dios joon jo dø¹ø.

²¹ 'Jiin¹³ jaain²¹ jo toon¹ 'mi² šiin¹³ coon¹³ ca 'no³ 'mi² 'mí². Wa'a jmoo¹o tsá² la joon mo tsu² 'e 'no³ 'mi² 'mí² do joon ilifee¹gi 'e 'gi²¹ do. ²² Joongi jiin¹³ jaain²¹ jo tyii²¹a jmi¹³ móo¹ tsi loo²¹ tsáai². Wana jmoo¹o tsá² la joon, joon mo 'ya² jmi¹³ móo¹

do joon idyii¹i 'e loo²¹ tsáai² do. 'Láa²mo jmi¹³ móo¹ itsa'íi¹. Joongi tsa'íi¹ 'e loo²¹ do. 'Wii¹³ joon tyiia²¹ tsá² jmi¹³ móo¹ do tsi loo²¹ 'míi² —jin² Jesús.

Cuun¹ tsá² tya'a mi¹³ trigo mo jmi²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá²

²³ Coon²¹ jmi²¹² mo 'ii²¹ 'woo²¹ tsá² ngaliin¹ Jesús coon¹³ tsá² tya'a jee²¹² coon²¹ li injná² trigo. Pe 'in tsá² tya'a do ga'láa² 'wii²¹² cuun¹un mi¹³ trigo la 'ii²¹² gangíi¹i. ²⁴ Joon gajin² tsá² fariseos si¹²¹i Jesús:

—Jøø², ¿'ee li' jmoo¹o tsá² tyi'i la no? Jo tíi² jmáa¹a to² mo jmi²¹² mo 'ii²¹ 'woo²¹ tsá².

²⁵⁻²⁶ Pe 'i-gi gajin²in:

—'Naa'-a, ñii²oo' la li 'e gajmaa¹a 'lii²¹² David. David do coon¹³ tsá² tya'a gauntyéen²in jmi²¹² joon gatsaun¹aaí². Jaain²¹ tsá² sii Abiatar tyu¹²u to² tya' jileei²¹ untsá² yiia¹³ joon. Joon David ga'ii²¹ tsi inuu tya' Dios. Joon gagøø¹²¹ø 'e 'iñi¹ nicwaai³ do. Pe jiin¹³ untsá² tíi²i dø¹ø 'e 'iñi¹ do. Joongi gacwo² David 'e 'iñi¹ do ca 'in tsá² ngi¹ coon¹³on do.

²⁷ 'Gajmaa¹a Dios jmi²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá². 'E jmi²¹² do gajmaa¹a Dios 'e uncoon¹³on tsá² jon'on gajmee¹i Dios tsá² wa'a 'e uncoon¹³on 'e jmi²¹² do.

²⁸ Wii¹³ joon 'in Ruu²¹na Tsá² lí²-i tyu¹² to² tya' jmi²¹² mo 'ii²¹ 'woo²¹ tsá² —jin² Jesús.

3

Jaain²¹ tsá² tuu²¹ cwoo²¹o

¹ Ga'ii²¹ tún¹ Jesús 'e cwo¹ tya' tsá² Israel. Mo gatyiaa²¹ do joon tyín¹ jaain²¹ tsá² 'in tuu²¹

cwoo²¹. ² Joon gacón² tsá² fariseos cwáain¹ wana un'láa²i Jesús 'ii mo jm̃i²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá². Joon 'e ilí² xiia'la i'ñi¹i Jesús. ³ Joon gajin² Jesús s̃i²¹i 'in tsá² tuu²¹ cwoo²¹o do:

—Ráan²un no; jmaa² siin¹²u'un tún² tsa¹ lo.

⁴ Joon gaunngi¹i Jesús 'in tsá² catyaa² do:

—ǂ'Ee t̃i²na' jmoo²¹o' mo jm̃i²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá², 'e tyú² si 'e gó² 'ee? ǂTi lí² un'láa²na' tsá² si 'e jngaa¹²na' tsá² 'ee? —gajin² Jesús.

Pe 'in catyaa² do lagoon gajaan¹ tii². ⁵ Joon gajóøi² Jesús 'in néei¹ do. Nii²¹-tsi Jesús tya'a. Joon fa'í³ líi² 'wii¹³ jo 'iin²¹²in 'ido 'øøi²¹-tsi. Joon gasi²¹i Jesús 'in tsatsaa¹³ do:

—Nii¹³ cwoo¹o no.

Joon ganii¹²in 'ido cwoo²¹o. Joon ga'lóo² cwoo²¹o coonti. ⁶ Joon ga'woo²¹mo jileei²¹ tsá² fariseos joon gasi²i coon¹³ tsá² tya' Herodes xiiala ilí² jngaa¹²mo Jesús.

Fúui¹ tsá² téin² li' ti' tyíia¹ do

⁷ Joon gangalín² Jesús coon¹³ tsá² tya'a ti' tyíia¹. Joon líli¹ fúui¹ tsá² seein²¹ Galilea ngalín² caluu Jesús. ⁸ Mo galiñi¹ tsá² jilaa²¹ 'e jmoo¹o Jesús líi¹ fúui¹ tsá² seein²¹ Judea ngalín² ngajóøi² Jesús. Joongi jalín² tsá² seein²¹ Jerusalén coon¹³ tsá² seein²¹ Idumea, joongi coon¹³ tsá² seein²¹ li' ngoo¹³ jm̃i²¹ Jordán jalín². Joon jalín² tsá² ca tí² li tyu² to² fuu²¹ Tiro coon¹³ 'in jalín² ca tí² li tyu² to² fuu²¹ Sidón. Jileei²¹ tsá² lo ngalín² ngajóøi² Jesús. ⁹ 'Wii¹³ fúui¹ líli¹ tsá² seein²¹ joon gajin² Jesús s̃i²¹i tsá² tya'a:

—Tyaa^{2aa} tyú² coon²¹ barco joon jo lí² 'la'^{2a} 'in tsá² fúui¹ lili¹ no.

¹⁰ Lili¹ fúui¹ tsá² nigaun'láai² Jesús. Joon jilee²¹ mo tsatsaa¹³ leei¹² ruu²¹; 'iin²¹² in soon²¹ tya' Jesús. ¹¹ Joon mo ní² jilee²¹ tsá² 'in taai² 'in 'lii¹³ alma tya'a joon gasii²¹ 'wojní¹ tyani Jesús joon ga'oo^{1o} jin²ⁱⁿ:

—Jóon¹ Dios 'nə.

¹² Pe Jesús tyu² to² sii²¹; 'ido:

—Jo fó^{3oo} coonti 'iin jna.

Jesús tyii¹³ⁱⁿ ji dyatuuin¹ tsá² tya'a

¹³ Mo gangayuui¹³ joon gasóo^{2o} Jesús coon²¹ moo²¹. Joon gatø¹ Jesús jiin¹³ 'in 'iin²¹² in. Joon ngaliin² 'in tsá² do li siin¹²ⁱⁿ. ¹⁴ Joon gajmaa^{1a} Jesús coon²¹ poo²¹² ti dyatuuin¹. 'Ti ingi¹ coon^{13on}. Joongi sii¹ⁱⁿ 'ido tsacwoo¹ júu³ tyú² tya' Dios. ¹⁵ Joon gatyu² Jesús to² 'e un'láai² tsatsaa¹³ joongi 'woo²¹ jilee²¹ 'in 'lii¹³ taai² alma tya' tsá². ¹⁶ 'In lo-o jee²¹² 'in dyatuuin¹ do: Simón, 'in sii^{21o} jon Tú³. ¹⁷ Jacobo coon¹³ ruu²¹; Wó³, 'in jóon¹ Zebedeo. Jacobo coon¹³ Wó³ do gaunsii²¹ Boanerges. 'øøi²¹-tsi tsá² 'e taain¹ sii²¹ 'Óon² Cwaain'ña³ 'wii¹³ tsifu li'nii²¹-tsi. ¹⁸ 'In catyaa² do sii²¹ Dí³, Lii²¹², Bartolomé, Untøø², Tomóo¹³, Jacobo jóon¹ Alfeo, Tadeo, Simóoi¹³ tsá² tya' coon²¹ poo²¹² sii²¹ cananistas, ¹⁹ coon¹³ Judas Iscariote 'in gajaain¹³ Jesús mo galiciin^{21gi}.

Cwo¹ tsá² tsaa² Jesús 'e 'yuui² 'in 'lii¹³ alma tya'a

Mo galiciin²¹ joon ga'ii²¹ Jesús coon²¹ tsi inuu coon¹³ tsá² tya'a. ²⁰ Joon galicaain²¹ tsá² fúui¹ lili¹

jiin¹³ jo jøø²i dø¹ø. ²¹ Mo galiñi¹ ruu²¹i Jesús joon jin²in 'e nicaa²¹²mo Jesús. Joon gajalín² 'iin²¹²in tøø¹ø tyitsaa²¹mo 'ido.

²² Joongi 'in tifo² tya' ley 'in jalín² ti' Jerusalén gajin²in:

—Beelzebú 'yuui² alma tya' 'ino. 'Wii¹³ joon lí²-i 'woo²i 'in 'lhi³ taai² alma tya' tsá² —gajin² 'in tsá² do. (Beelzebú sii²¹ 'in 'lhi³ 'in tyu² to² tya' 'in 'lhi³ catyaa².)

²³ Joon gatø¹ Jesús 'in tifo² tya' ley do. Joon ga'e²e 'ido coon¹³ coon²¹ cwáain¹ do jin²in:

—¿Xiiala li Satanás tyí¹in 'ña'a? ²⁴ Wana jee²¹² gobierno tya' tsá² téein¹ la 'oo²¹ 'ii, 'e gobierno do jo itaa²¹a. ²⁵ Wana la 'oo²¹ tsá² inuu tya' tsá² tii¹i pe 'in tsá² inuu do jo itaa²¹a. ²⁶ Joon wana 'in 'lhi³ 'in tyu² Beelzebú to' jmoo¹o 'nii²¹ la 'oo²¹ jee²¹² 'ii joon jo itaa²¹a. Jéi¹giXu 'ii-o ityé¹mo coonti.

²⁷ Jiin¹³ jaain²¹ jo lí² 'ii²¹ coon²¹ li tyiin¹ jaain²¹ tsañuu¹ gøøi¹³ wana jo jéi¹gi 'ñuu² tsá² 'ii. Pe wana jéi¹gi 'ñuu² tsá² 'ii joon lí²-i 'woo² tsá² jilaa²¹ 'e 'oo¹o.

²⁸ 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa'. Jileei²¹ tsá² 'in 'oo¹o tsaa² lí²-i 'iin²in Dios tsaa² tya' 'ii coon¹³ jilaa²¹ 'e gó² 'e faa²¹a. ²⁹ Pe jileei²¹ 'in faa²¹a 'e gó² tya' 'in Espíritu Tyá² tya' Dios coonti jo 'ín² Dios tsaa² tya' 'i. Tsaa² tya'a taa²¹a coon²¹ tøø²mo.

³⁰ La joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido 'wii¹³ gajin²in tsá² do 'e 'ii-o 'yuui² 'in 'lhi³ alma tya'a.

Sáa³a coon¹³ ruu²¹i Jesús jalín²

31 Mo lichin²¹gi joon gatyalin² sáa³ Jesús coon¹³ ruu²¹i. Joon gajaan¹an caluu. Joon gatø¹ø Jesús.

32 Jileei²¹ 'in néei¹ co' li tyiin¹ Jesús gajin²in:

—Saa²a coon¹³ ruu²¹u no-o natéin² ca'ná¹ 'naa¹i 'nə.

33 Pe joon Jesús gajin²in ši²¹i 'ido:

—ǂ'in sáa³aa joon 'iin ruu²¹na?

34 Joon gajøø²ø Jesús la 'ui. Jøø²mo jilee²¹mo 'in néei¹ coon¹³on joon gajin²in:

—Jileei²¹ 'in néei¹ coon¹³ jna lo 'ii sáa³aa joongi 'ii ruu²¹na. 35 Tsə la jaain²¹ 'in jmoo¹o la to² tyu² Dios 'ii ruu²¹na joongi 'ii sáa³aa —jin² Jesús.

4

Cwáain¹ tyá' tsá² jñi¹ jún²

1 Coongi tún¹ ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'e 'e²e tsá² júu³ tyú² 'a ti' tyiia¹ do. Lili¹ fúui¹ tsá² galicaain²¹. 'Wii¹³ joon ga'i²i Jesús tsi coon²¹ barco 'ii¹ ni jmi²¹ joon do-o gacwoo²¹. Pe jilee²¹mo tsá² gajaan¹ ti' jmi²¹ do. 2 Gasii²¹i Jesús 'in tsá² do 'láai² cwáain¹. Joon mo 'e² Jesús 'in tsá² do joon gajin²in:

3 —'Nuu²duu' 'elo. Lawa jaain²¹ tsá² 'in ngó¹ gangajñi¹ trigo. 4 Mo gadya²xu 'e trigo do joon gaxuu²¹xu mi³ trigo do ti' fu¹. Joon tsifu gatyalin² ton¹ joon gagøø²¹o 'edo. 5 'Elíi¹³gi mi³ do gaxuu²¹ jee²¹² cuun²¹² li jo 'e cwoo¹³ náa¹ 'láai². Joon 'e trigo do tsifu ga'yiia²¹ 'wii¹³ jo 'láai² cwoo¹³ náa¹ li gaxuu²¹ do. 6 Joon mo ga'yeei²¹ ñi¹ galifin³in 'wii¹³ jo jmóo³ 'láai² sá². Joon galityuan²¹. 7 'Elíi¹³gi mi³ gaxuu²¹ jee²¹² 'motóon¹. Pe 'motóon¹ do jmoonogi gacwaain²¹. Joon galipii³ 'e trigo

do. La do-o jon jo lí² cwo¹ mi³ tya'a. ⁸ Joon 'elíi¹³gi mi³ gaxuu²¹ jee²¹² cwoo¹³ 'oo³. Joon mo ga'yia¹ joon gacwáan¹mo tyú². Tsifu gacwo¹ mi³ tya'a. 'Elíi¹³ mi³ do gacwo¹ dyadya¹ mi². 'Elíi¹³gi gacwo¹ sesente mi³. 'Elíi¹³gi ca cíein¹³ mi³ gacwo¹ 'e trigo do.

⁹ Joongi jin² Jesús:

—Wana sá² loocwoo¹oo', núu²duu'.

'Ee to² 'in³ 'e cwáain¹ do

¹⁰ Mo ngayuui¹³ joon gatuui¹ Jesús yaai. Jiin¹³ 'in téein²gi co' li siin¹²in joongi jiin¹³ dyatuuin² tsá² tya'o gajaan¹gi coon¹³on. Joon gaunngii¹i 'ii:

—¿'Ee 'øøi²¹-tsi tsá² 'e júu³ gatyaa²'a do?

¹¹ Joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido:

—Ca jiin¹³ 'naa' nigacwoo¹o Dios 'e 'øøi²¹-'oo' júu³ 'uuin²¹ tya'a tya' xiiala tyú² Dios to² tsá². Pe jileei²¹ 'in catyaa² do jmaa¹i¹³ coon¹³ cwáan¹mo nuu¹un. ¹² Lí²-i jøø² 'ido pe jo ñi¹-i 'ee jnéei². Nuú¹o pe jo 'øøi²¹-tsi. Pe wana tsáai¹-tsi 'e jnéei² joongi 'øøi²¹-tsi 'ee nuu¹un fowa'a niunsi²mo 'e 'i¹-tsi joongi fowa'a 'iin²mo Dios tsaa² tya'a.

Jesús faa²¹a xiiala 'øøi²¹-tsi tsá² cwáain¹ tya' tsá² jna² trigo do

¹³ Joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido:

—¿Xiiaigila 'øøi²¹-'oo' 'e cwáain¹ catyia² do wa jo 'øøi²¹-'oo' 'e cwáain¹ lo? ¹⁴ 'Iin gajñi¹ jún² trigo do líi¹ lawa'a 'in tsá² 'in 'e¹ júu³ tyú². ¹⁵ Joon 'inlíi¹³ tsá² líi¹ la li 'e jún² trigo 'e gatoo²¹ co' fu¹. Nuú¹o júu³ tyú² pe mo galiciin²¹ 'a ganúu²un do joon jó² Satanás tyii²¹ tún¹ 'e júu³ tyú² do 'e nataa¹³ alma

tya' tsá². 16 'Inlíi¹³gi líi¹ la li jún² 'e gangajna² jee²¹² cuun²¹². Nuú¹o 'ido júu³ tyá² joon 'ii²¹mo røø²¹. 17 Pe jo gatoo¹³ jmóo³ 'láai² joon jo taa²¹a. Ce tsifu 'e gatoo¹³ fa'í³ tya'a si 'e 'in 'eei¹ 'ii 'wii¹³ núu²un júu³ tyá² joon tæ²o júu³ tyá². Jo seein¹ tá². 18 'Inlíi¹³gi líi¹ la li jún² 'e gangajna² jee²¹² 'motóon¹. Nuú¹o 'ido júu³ tyá². 19 Pe líi¹ 'i¹-tsi jilaa²¹ 'e sá² fu juncwii²¹. 'i¹-tsi 'e lisá² cuu², joon cuu² do coon²¹ 'ii tóo². Joon 'iin²¹²in jilaa²¹ 'e catyia². Jilaa²¹ 'elo líi¹ 'i¹-tsi tsá² jiin¹³ jo jøøi²gi wa'a 'i¹-tsi júu³ tyá². Joon jo næ¹³gi. 20 Pe 'inlíi¹³gi núu²o joon 'ii²¹mo júu³ tya' Dios. Joon jmaa¹o la to² tyá² Dios. 'Ii líi¹ la li jún² 'e gangajna² li cwoo¹³ 'oo³. 'Inlíi¹³ líi¹ la li jún² 'e gacwo¹ dyadya¹ mi³. 'Inlíi¹³gi líi¹ la li jún² 'e gacwo¹ sesenta mi³ si la li 'e gacwo¹ cíein¹³ mi³ do 'ee.

Coon júu³ cwáain¹ tya' jí² coo²¹

21 Joon gajin²o jon Jesús:

—Wana tyan¹ tsá² coon²¹ jí² coo²¹, ¿ti sii²¹i tsi cajóoi¹³ si næ¹ coo'mó² 'ee? Jo jmoo¹o tsá² la joon. Li yæ¹ 'íi² tsá² jí² coo²¹ do joon coon¹³ la joon jnéé²mo tsá². 22 Jilaa²¹ 'e si'mo² nano 'ná¹-a jnéei² mi licíiin²¹gi. Joon jiin¹³ coon²¹ júu³ 'uui²¹ ilisá² wa'a jo liñi¹ tsá². 23 Wana sá² loocwoo¹oo', núu²duu¹.

24 Joongi jin² Jesús:

—Tyán²duu¹ cwáain¹ jilaa²¹ 'e nuu²uun¹. Jileei²¹ 'in núu²unxæ, xæ jon i'øøi²¹-tsi. Pe jileei²¹ 'in núu²un coon²¹ ce tún² joon tyá²-æ 'øøi²¹-tsi. 25 Joongi jileei²¹ 'in tyá² 'øøi²¹-tsi joon i'øøi²¹gi-tsi.

Pe jileei'²¹ 'in x_u 'øøi'²¹-tsi joon 'ín²mo-tsi jiin'¹³ 'e x_u 'øøi'²¹-tsi do.

Coon²¹ júu³ cwáain¹ tya' jún² 'e cwaain²¹

²⁶ Faa'³¹ gi Jesús jin'²in:

—La ty_u'² Dios to² la joon lí¹ mo jaain²¹ tsañ_u'¹ gajni¹ jún² ni 'wó². ²⁷ Mi ngayuu¹³ joon tsacwuu²¹mo. Mi li c_hin²¹ x_u tún² joon rón²o. Joon 'lái²mo jm_h'¹ coon'¹³ 'woo¹ gang_h'¹³. 'A jún² do nii'¹³ joon cwaain²¹ pe jo ñi¹ tsá² xiiala cwaain²¹. ²⁸ Coon'¹³ 'ña'a cwoo'¹³ do cwaain²¹ do. Nifu 'yeei'²¹ mo'² tya' joongi tóon¹ tya'a joongi tsatoo'¹³ mi'³ tya'a. ²⁹ Mo naróo² mi'³ tya'a joon tsaty_u'²¹ tsá², tsatyian¹ tsá² ts_u gati'² tiempo 'e garoo²¹.

Coon²¹ júu³ cwáain¹ tya' jún² mostaza

³⁰ Joon gajin' Jesús:

—'E júu³ lo li la lí 'e cwáain¹ fuu²¹uu 'naa'. ³¹ Lawa coon²¹ mi'³ jún² tya' mostaza 'e jñí² tsá² ni 'wó². 'E joon jún² 'e pii'³gi la jee²¹ jilaa'²¹ jún² 'e sá² ni cwoo'¹³ juncwii²¹. ³² Pe mi jñí² tsá² joon cwaain²¹ coo'¹³gi lagi jilaa'²¹ 'oonuu²¹. Tsí³ cwáa¹ coo'¹³ ca ton¹ 'in 'hí¹ lí' y_u lí²-i cwaa²¹ n_u 'iin³ tya'a.

Coon²¹ 'e gajmaa¹a Jesús tya' coon²¹ júu³ cwáain¹

³³ La joon ga'e² Jesús tsá² júu³ ty_u'² coon'¹³ 'lái² cwáain¹ la lí¹ 'elo. Ga'e² Jesús tsá² ca jiin'¹³ ti lí² 'øøi'²¹-tsi tsá². ³⁴ Jiin'¹³ coon'¹³ jmaa_i'¹³ cwáan¹mo si_h'²¹i Jesús tsá². Jo jmaa¹³a tsá² fúui¹ júu³ xiiala lí², jiin'¹³ tsá² tya'o gajma'²a júu³ xiiala lí².

Jesús jmoo¹o 'e jon¹ tyí² coon'¹³ 'e jnóo¹ jm_h'²¹

35 Jmii²¹² joon mo ga'i² nuu²¹ joon gasii²¹i Jesús tsá² tya'a:

—Moo²¹o' li' ngoo¹³ tyíia¹ no.

36 Joon natáa¹i tsá² tya' Jesús tsi barco li tyiin¹ Jesús. Joon do-o gatiui²¹ jilee²¹mo tsá² téein² ti' tyíia¹ do. Joon ngaliin¹gixu barcos 'elíi¹³ coon¹³on.

37 Pe joon garoon¹on coon²¹ tyí² tá² líli¹. Joon gajnáa¹ jmii²¹ ca tsi barco do. La do-o garøøi¹ jmii²¹ tsi barco tya'a. 38 Joon raain¹ Jesús cwuu²¹i ca tí² tū'mii² barco do. Cwuu²¹i tsín² mootyíi¹i coon²¹ ni tu'mi¹²xu. Joon gaunjnaa¹-tsi tsá². Joon gajin²in gasii²¹i 'ii:

—Tifo² tyii'i! ¿Ti jo cwáain¹ tyi'i 'e júun²mo'?

39 Joon garóon²on Jesús. Joon gatyuu¹³mo 'e tyí² do. Joon gasii²¹i jmii²¹:

—Jo too²¹ mii¹³, catii².

Joon tsifu gajaan¹ 'e tyí² do. Jilaa²¹ ga'íi² tii².

40 Joon gasii²¹i Jesús tsá² tya'a:

—¿'Ee li' 'goo²¹ 'líi²¹? ¿'Ee li' jo jai² líi²gii¹ Dios?

41 Jileei²¹ tsá² tya'a gafoo¹i líli¹ joon síi²i jee²¹² 'ii:

—¿lin-gi lo no? Jilaa²¹ tyí² joon jilaa²¹ jmii²¹ nuu¹³un to² tyu² 'ino.

5

Tsá² Gadara 'in 'yuui² 'in 'líi¹³ alma tya'a

1 Mo gatyaliín² li' ngoo¹³ tyíia¹ cataain²¹ do li seein²¹ tsá² Gadara. 2 Mo gacwo'íi¹ Jesús tsi barco do joon gajó² jaain²¹ tsá² 'in 'yuui² 'in 'líi¹³ alma tya'a. Jee²¹² 'aan¹ tya' 'líi²¹² cwo'íi¹ 'in tsá² do.

3 Tsu jee²¹² 'aan¹ tya' 'líi²¹² do ni taain¹ 'in tsá² do.

Jiin¹³ jaain²¹ jo lí² 'ñúu¹i. Jon'on coon¹³ ñí³ lí² 'ñúu¹i. ⁴ Lí¹ 'láai² naa¹³ niga'ñúui¹ tsá² 'ii coon¹³ ñí³. Ni'ñúu² tsá² tí² cwoo²¹ pe joon tsifu 'gí¹o 'e 'ñúu¹ cwoo²¹. Joon jmoo¹o 'no¹³ 'e 'ñúu¹ tí¹i. Jo 'e lí² 'woo¹-tsi. ⁵ Lí¹ jmí¹ tiin¹³ lí¹ 'woo¹ ngí¹ la caain²¹ moo²¹ joon la caain²¹ jee²¹² 'aan¹ tya¹ 'lí²¹² 'oo¹o taa²¹ lí¹i. Joongi tyuu¹²i 'ña'a cuun²¹². ⁶ Pe joon wíin²gi mo ganí² Jesús. Joon tsifu cwiin¹ ngóo¹o ngasí¹i 'wojní¹i tyani Jesús.

⁷⁻⁸ Mi yuui¹³ joon gajin² Jesús sí²¹i 'in 'lí¹³ 'yuui² alma tya'a:

—Tíui¹ 'in tsañúu¹ no.

Joon ga'oo¹o tá² lí¹i 'in 'lí¹³ do 'in 'yuui² alma tya¹ 'in tsañúu¹ do jin²in:

—¿Ee 'ná¹ jmáa³aa coon¹³ 'nə? Jón¹ Dios 'in tyín¹ ñə'fú² 'nə. Mí³ tyani'i tyani Dios jo jmáa¹u'un jna.

⁹ Joon gaunngí¹ Jesús 'ii:

—¿Xiiala sí²¹ 'nə?

Joon gañí¹i 'in 'lí¹³ do:

—Legión sí²¹ jna'a 'wíi¹³ lí¹i fúu²u'u saan²¹a'an joon sí²¹ jna'a la joon.

¹⁰ Lí¹ gamí¹ 'in 'lí¹³ do tyani Jesús 'a jo 'óø¹ 'ido 'ii. ¹¹ Joon lí¹i fúui¹ ñí¹ taain²¹² gøø²¹ coon²¹ tsa² moo²¹ do. ¹² Joon 'in 'lí¹³ do gasí²¹i Jesús jin²in:

—Siin¹ jna'a fu lí¹ taain²¹² ñí³ do. Cwo²o júu³ wa'a tsatoo²o'o alma tya¹ ñí¹ do.

¹³ Joon gacwoo¹ Jesús 'ii júu³. Tsifu gacwo¹ 'in 'lí¹³ taai² alma tya¹ 'in tsañúu¹ do joon gangataa²i alma tya¹ ñí¹ do. Taain²¹² jín¹³ tún² mil ñí¹ 'a tsa² moo²¹ do. Gacwiin¹ 'in 'in ñí¹ do gaxuui²¹ yaai

tyisi² joon gaxuu²¹i fu tsi tyíia¹ do. Joon gajgoo²¹o jmi²¹.

14 'In taain²¹² 'aai²¹ ñí¹ do ngaliin¹ 'e fuu²¹ do joongi ngaliin¹ la caain²¹ li taain²¹² tsá². Ngaj-maa¹³a tsá² júu³ 'ee-gi líi¹ ñí³ tya'a. Joon gangalín² tsá² ngajøø² 'ee galí². 15 Joon gatyaliin² tsá² fúui¹ li siin¹² Jesús. Joon ganí² 'in tsañuu¹ 'in mo ta 'yuui² 'in 'líi³ alma tya'a do. Joon nityiin¹ in tyi²i siin¹³ in røø²¹ jo caai²¹²gi. Ni'láa²mo. Joon líi¹ gafoo¹i 'in tsá² tyaliin² do. 16 Joon jileei²¹ tsá² 'in niganí² 'ee galí² tyaa¹ tsá² júu³ 'in tsá² tyaliin² do xiiala galíi¹ 'in tsañuu¹ 'in mo ta 'yuui² 'in 'líi³ alma tya'a. Tyaa¹o júu³ jon la lí² 'e gangangí¹ 'in ñí¹ do. 17 Joon gamii¹ tsá² fúui¹ líli¹ do tyani Jesús wa'a cwo¹ 'ido fuu²¹ goo¹o.

18 Ga'ii²¹ Jesús tsi barco do. Joon 'in tsá² 'in mo ta 'yuui² 'in 'líi³ alma tya'a gasii²¹i Jesús wa'a tsaliin² coon¹³ 'ido. 19 Pe jo gacwo¹ Jesús júu³. Joon gajin² in sii²¹i 'ido:

—Cwei² fu tyi'i. Cwojmaa¹³du' júu³ ruu²¹u 'e fee¹ líli¹ 'e nigajmaa¹a Dios 'wii¹³ tyi'i. Joongi líli¹ nagalifeei¹-tsi Dios 'wii²¹² tyi'i.

20 Joon gangaa¹³mo 'in tsañuu¹ do. Joon ga'láa² 'wii²¹² jmo²o tsá² júu³ la caain²¹ fuu²¹ taa¹³ Decápolis. Gajmaa¹a júu³ 'e fee¹ líli¹ 'e nigajmaa¹a Jesús 'wii¹³ 'ii. Joon jilee²¹mo tsá² tsa'goo¹-tsi líli¹.

Xuui²¹² tya' Jairo coon¹³ 'in tsamí² 'in gason¹ siin¹³ Jesús

21 Gatyia²¹ Jesús li ngoo¹³ tyíia¹ li cataain²¹ do. Joon gatyaliin² tsá² fúui¹ líli¹ li siin¹²in. Joon ti'

tyíia¹ do-o gajaan¹. ²² Joon gajó² jaain²¹ tsá² 'in tyu¹² to² cwo¹ sinagoga. Jairo sii²¹ 'ido. Mo gani²i Jairo Jesús joon gatyíia² 'wii²¹² tii² Jesús. ²³ Joon gamii¹i tyani Jesús jin²in:

—Ijúun²mo xuui²¹² tsamí² tyíia. Jmaa² feei¹-'o'o 'wii²¹² tyíia. Ñí²in; ñitaan¹²an cwoo¹o tya'a. Joon cwo'lái², cwoseen²¹mo.

²⁴ Joon gangóo¹ Jesús coon¹³ 'in tsañu¹ do. Pe líi¹ fúui¹ tsá² ngalín² coon¹³on. Joon líli¹ cuu¹³ lí ngóo¹ do. ²⁵ Joon jee²¹² 'in tsá² fúui¹ do ningóo¹ jaain²¹ tsamí² tsa¹³. Ningóo¹ jiin¹³ dyatun¹ jiin²¹ 'e tooin²¹ jmi¹. ²⁶ Niganii²¹ wúu¹ líli¹ 'a lí² mi² tya'a. Joon na'ín² jilaa²¹ 'e 'oo¹xu pe jo mo gajaan¹ 'e líi¹ 'ido coonti, xu li¹ 'e ngafuu¹gi. ²⁷⁻²⁸ Mo ganúu²un 'in tsamí² do jilaa²¹ 'e jmoo¹o Jesús ga¹i-tsi: “Wana gason¹oon siin³ 'ino joon i'láa²moo.” Joon ganyatyéen¹in lí caluu Jesús joon gason¹on siin³ 'ido. ²⁹ Mo gason¹on siin³ Jesús tsifu gajaan¹ 'e tooin²¹ jmi¹ do. Joon galili¹³i 'e ga'láa²mo coonti. ³⁰ Joon mo galili¹³i Jesús 'a naga'láa²mo jaain²¹ tsá² coon¹³ 'ii²¹ tya'a joon gajó² lí caluu jee²¹² tsá² fúui¹ do. Joon gaunngii¹i:

—¿'lin gason¹ sin³in?

³¹ Joon gajin² tsá² tya'a sii²¹i 'ii:

—Moo²¹o'o líli¹ 'la² tsá² tyi'i xiiala lí² unngii¹u'un: “¿'lin gason¹ sin³in?”

³² Pe jó² Jesús la cataain²¹ caai²¹ 'iin²¹²in 'in gason¹ siin³ do. ³³ Joon 'in tsamí² do jlee¹e joongi 'goo²¹o líli¹ ñi¹o 'ee 'e galí² do. Joon ngoo²¹o lí siin¹² Jesús. Joon gasii²¹i 'wojní¹i tyani 'ido.

Gajin²o la ja²mo ce jilaa²¹ 'e gali². ³⁴ Joon gajin² Jesús si²¹i 'in tsamí² do:

—Y^{uun}²¹ tyiia, ga'láa²mo'o 'wii¹³ jo¹o líi²u. Cwei² júu³ røø²¹. 'Láa²mo'o coonti jmoowúu¹ líi¹u'u.

³⁵ Faa²¹gi Jesús siin¹²in mo gatyalín² tsá². Jalín² tya' 'in tyu² to² cwo¹ do. Joon gajin² 'in tsá² tyalín² do si²¹i jmi²¹ 'in xuui²¹² tsaa¹³ do:

—Najúun²mo y^{uun}²¹ tyi'i. Jo untyí²in-gi 'i 'in tifo² no.

³⁶ Pe Jesús, mo ganúu²un 'e faa²¹ 'in tsá² tyalín² do joon gajin² Jesús si²¹i 'in tsá² tyu² to² cwo¹ do:

—Jo foo¹³o, jiin¹³ jo¹o cwolí²naa'.

³⁷ Joon jo 'in cwo¹gi Jesús tsalín² coon¹³on, jiin¹³ Tí³, coon¹³ Jacobo coon¹³ Wó³ ruu²¹i Jacobo.

³⁸ Joon mo gatyalín² tya' 'in tsá² tyu² to² cwo¹ do joon ganí²in Jesús tsá² fúui¹ líli¹. In ci² to² mii¹³ líli¹. ³⁹ Joon ga'i²i Jesús joon jin²in:

—¿'Ee li' to² lí¹ mii¹³? ¿'Ee li'ci² lí'? Jo mo júuin² 'in xuui²¹² no líi cwuu²¹mo 'ino.

⁴⁰ Pe 'in tsá² do gaungøø¹mo Jesús. Joon ga'wooi²¹ Jesús tsá² ce jilee²¹mo. Joon gatø¹ø jiin¹³ jmi²¹ coon¹³ sáa³ xuui²¹² tsaa¹³ do, joongi fiin¹³ coon¹³ 'in ngaliin¹ coon¹³on do. Joon ga'i²i lí raain¹ 'in xuui²¹² do. ⁴¹ Gason¹ Jesús cwoo²¹ 'ido joon gajin²in si²¹i xuui²¹² do coon¹³ jmi¹ tya'a:

—Talita cumi. ('E 'øøi²¹-tsi tsá² jin²in: 'N^u fuu²¹²uu mí², ráan²un no.)

⁴² Tsifu joon garóon²on 'in xuui²¹² tsamí² do. Joon gangii¹o. Joon dyatun¹ jiin²gi ngóo¹o. Jileei²¹

tsá² do ganga'goo²¹-tsi. ⁴³ Pe joon ga'í² Jesús júu³ shí²¹ 'in tsá² taai² tsi in_{HH} do:

—Jo 'iin fu^{2uu} ce jiin¹³ jaain²¹.

Joon gaty_{HH}^{2u} to² wa'a dø¹ 'in xuui²¹² tsamí² 'in najiin¹ do.

6

Mo ngóo¹on Jesús fu Nazaret

¹ Mo ngayuui¹³ gaun'láai² Jesús 'in xuui²¹² tsamí² tsaa¹³ do joon gangaliin¹mo fu goo^{1o} Nazaret coon¹³ tsá² tya'a. ² Mo tí² jmí²¹² 'ii²¹ woo²¹ tsá² ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'e 'e^{2e} tsá² júu³ tyá² tsi in_{HH} cwo¹ sinagoga si² do. Joon fúu¹mo 'in núu^{2un} 'e faa²¹ 'ido. Joon líí¹ tsa'goo²¹-tsi tsá² joon jin² 'in tsagoo^{1o} do:

—¿Xiiala galití²ⁱ 'in tsañ_{HH}¹ no 'e faa²¹ no? ¿'Ee júu³ lo 'e¹ 'ino? ¿Xiiala jmoo^{1o} jilaa²¹ milagro lo? ³ 'In tsañ_{HH}¹ lo jaain²¹ ti'mó² 'ii. Jón¹ María, joon ruu²¹mo Jacobo coon¹³ Sé³ coon¹³ Judas coon¹³ Simóoi¹³. Joongi ruu²¹i tsamí² seen²¹mo jee²¹² jna' lo.

La joon gajin² tsá² Nazaret 'wii¹³ joon jo jo¹ líí²ⁱ Jesús. ⁴ Pe joon gasí²¹ⁱ Jesús 'ii:

—Jílee²¹mo jmoo^{1o} n_{HH}^{13un} jaain²¹ tsá² 'in faa²¹a júu³ tyá² tya' Dios pe tsagoo^{1o} coon¹³ ruu²¹ⁱ 'in seein²¹ in_{HH} tya'a jo cón^{2on} cwáain¹.

⁵ 'Wii¹³ joon jiin¹³ coon²¹ milagro jo gajmaa^{1a} do. X_{HH} tsá² gaun'láai². ⁶ Líí¹ ganga'goo²¹-tsi Jesús 'wii¹³ jo jo¹ galíí²ⁱ tsagoo^{1o} 'ii. Joon mo galicíin^{21gi} gangó¹ Jesús ga'e^{2e} tsá² la caain²¹ fuu²¹ pí³ taa¹³ lí

tyan' Nazaret do. Joon ga'e² Jesús 'in tsá² do júu³ tyá².

Jesús sí²i jì dyatuuin¹ tsá² tya'a tsacwo¹ júu³ tyá²

⁷Joon gatø¹ Jesús jiin¹³ dyatuuin¹ tsá² tya'a joon gasii¹in 'ido ti' ngái¹. Joon gacwoo¹ júu³ 'e lí² 'wooi² 'ido 'in 'lhi¹³ taai² alma tya' tsá². ⁸Joon gatyá² to² wa'a jo 'e coon²¹ 'ido jiin¹³ 'mo'u² soon²¹on. Jo lí² coon²¹ jiin¹³ coon²¹ 'iñi¹ jon'gi tu'mi² jon'gi cuu² lí² coon²¹. ⁹Ná¹ 'ø¹ø mñ²¹ saa¹³ joon tyi¹i coon²¹ 'mi'tyi² jon'on la tún². ¹⁰Joongi gajin² Jesús siñ²¹i 'in tsá² tya'a do:

—Mi cwotaa²naa' coon²¹ inñu do-o jón²oo' ca mi 'woo²¹naa' 'e fuu²¹ do. ¹¹Wana jo 'iin²¹²in 'in tsá² do 'ii²¹ 'naa' xiiali' cwolín²naa' si jo núu²un tsá² júu³ tyii' 'ee joon cwo'woo²¹moo' do. Joon xñu²ñu' 'laa²¹ toon¹ tí¹³ñi' lawa coon²¹ lí² 'e jmaa²aa' tya'a. 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa': mi ti 'e 'ín² fu juncwii²¹ iwúu¹ ní² tsá² seein²¹ Sodoma coon¹³ tsá² seein²¹ Gomorra. 'In tsá² fuu²¹ do-o jo ga'ii²¹i júu³ tya' Dios mo ganúu²un. Pe wúu¹gi iní² tsá² 'in jo 'ii²¹ 'naa' li cwolín²naa' la coon²¹gi tsá² seein²¹ Sodoma coon¹³ Gomorra.

¹²Joon ga'woo²¹mo 'in tsá² tya' Jesús do tsacwoo¹ júu³ tyá². Joon gajin²in siñ²¹i tsá² li gatyalin² 'ido:

—Ná¹ unsñ²¹moo' 'e 'i¹-'oo' —jin²in.

¹³Joongi lí¹ fúu¹ 'in 'lhi¹³ ga'woo¹i almas tya' tsá². Joon gasoon²¹on aceite tya' tsatsaa¹³ joon coon¹³ la joon ga'láa²mo.

Najúun²mo Wó³ saai²¹ tsá² jmñ²¹

14 Galitsáa¹mo-tsi róøi¹³ Herodes jilaa²¹ 'elo tsu jilee²¹mo tsá² niñii¹ 'e jmoo¹o Jesús. Pe jin²in tsá² 'e nigajiin¹in tún¹ Wó³ saai²¹ tsá² jmii²¹, 'wii¹³ joon líli¹ 'oo¹ Jesús milagro. 'i¹-tsi tsá² 'e Jesús jmoo¹o milagro coon¹³ júu³ tya' Wó³.

15 Pe seen²¹mo 'in gajin²in:

—Elías no.

'Inlíi¹³gi gajin²in:

—'In faa²¹a júu³ tyá² tya' Dios la líi¹ 'in gafaa²¹ júu³ tya' Dios calii¹ 'ino.

16 Joon mo ganúu²un Herodes 'elo joon gajin²in:

—Wó³-o 'ino, joon jna-a gatyu¹uu to² wiin²¹ luu²¹²u. Nigajiin¹o 'ino tún¹ —jin² Herodes.

17-20 Herodes do nigacáan¹in 'in tsamí² sii²¹ Herodías. 'In Herodías lo líi¹ 'oo²¹²o Lii²¹² ruui²¹ Herodes. Joon Wó³ do nigasi²¹i Herodes:

—Jo lí² caan²¹u'un 'oo²¹² ruu²¹u tsá seen²¹mogi.

Joon 'wii¹³ joon gali'ee¹mo 'in tsamí² do Wó³. Joon Herodes tyu²u to² 'e tsaí² Wó³ 'nuñí³ 'wii¹³ Herodías. 'In²¹²in Herodías wa'a júun²in Wó³ pe jo cwo¹ róøi¹³ Herodes júu³ 'wii¹³ gøø²¹mo Wó³. Joon ñi¹ Herodes 'e Wó³ jaain²¹ tsañuu¹ 'in tyúi¹ joongi jaain²¹ tsá² 'in ñi¹ júu³ tya' Dios. Coon²¹o Herodes cwáain¹ coon¹³ ce tún² jilaa²¹ 'e faa²¹ Wó³ fin¹³ jo tyá² 'øøi²¹-tsi. 21 Joon galí² 'e gajmaa¹²a Herodes jmii²¹² 'e tsín¹ jiin²¹in. Gacwoo¹o 'ee dø² tsacøøi¹³ tya'a coon¹³ 'in tyu² to² 'láa² coon¹³ jileei²¹ tsá² tyiin² seen²¹ li sii²¹ Galilea do. Joon Herodías gatsaa²¹o xiia' la ijmáa¹a. 22 'In jamí² Herodías do gaí² jee²¹² li néei¹ 'in tsá² gøø²¹ do. Joon gatséen¹in. Joon líi¹ gati²-tsi Herodes coon¹³ 'in

tsá² néei¹ gøø¹²¹ coon¹³ 'ido la gatseein¹ 'in simí² do. Joon gajin² røøi¹³ sii²¹ 'in simí² do:

—Mí²¹ 'doñi¹ 'ee 'iin²¹² mo¹ 'o joon cwo³ oo¹ 'nɸ.

²³ Joon ga'ee²¹ 'in røøi¹³ do tyani Dios 'e cwoo¹ o doñi¹ 'ee gamii¹ 'in simí² do fiin¹³ ca coon²¹ tsa¹ 'a to² líi¹ 'ido. ²⁴ Joon gacwo¹ 'ii¹ 'in simí² do joon gasii²¹ 'sáa³ a:

—ǂ'Ee mí³ 'ii tya¹ 'ino?

Joon sáa³ gi gajin²:

—Sii¹²¹ 'i cwocwoo¹ mootyi² Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹.

²⁵ Joon tsifu ga'í² tún² 'in simí² do li tyiin¹ røøi¹³ joon ngasii¹²¹ 'ido:

—La lo-o 'iin²¹² na: cwo²¹ 'o coon²¹ wúun¹ 'yɸ mootyi² Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹.

²⁶ Joon gajaan¹ 'in røøi¹³ do fa'í³. Pe jo 'ee futyigi¹ tsɸ nigali¹ 'ee² mo Dios icwo¹ doñi¹ 'ee mii¹. Joon niganúu² un jileei²¹ 'in néei¹ coon¹³ on do. Jo gatyuu¹² 'gi to² 'e mii¹ 'in simí² do. ²⁷ Tsifu gatyɸ² røøi¹³ to² jaain²¹ 'lása² 'e tsatyíian¹ mootyi² Wó³.

²⁸ Joon gangó¹ 'in 'lása² do fu 'nɸní³ li 'yuui Wó³ 'e tsatyɸ¹² mootyi² 'ido. Joon gacóon¹ on 'yɸ tsi coon²¹ wúun¹. Joon gacwo¹ 'o 'in simí² do. Joon 'idogi gacwo¹ 'o sáa³ o.

²⁹ Mo galiñii¹ tsá² tya¹ Wó³ 'e najúun² mo joon gangatyíian¹ o mootai² Wó³ joon ganga'áa¹ mo.

Cwo¹ o Jesús 'ñá² mil tsá² 'e dø¹ ø

³⁰ Mo galiciin²¹ joon galicaain²¹ dyatuuin¹ tsá² tya¹ Jesús coon¹³ Jesús. Joon gajma² a júu³ Jesús jilaa²¹ 'e nigajmaa¹ a joon jilaa²¹ 'e niga'e² e tsá².

31 'Wii¹³ tsataai² tsá² joongi jalín² tsá² fúui¹ lii¹ jiin¹³ jo cwo¹ 'ido dø¹ø joon gasii²¹i Jesús tsá² tya'a:

—Ñilín²duu' coon¹³ jna. Moo²¹o', 'yii²¹a' ta' ti' catá² li jo 'in tsá² seein²¹.

32 Joon ngalín²mo Jesús coon¹³ tsá² tya'a joon yaamo gataai² tsi coon²¹ barco. 'Iin²¹²in tsalín² coon²¹ li jo 'in tsá² seein²¹. 33 Pe fúu¹mo 'in ganí² 'ii li ngaliin¹ do. Joon galicwii¹mo tsá² Jesús. Joon gangalín² cwiin¹in coon¹³ tii²o jilee²¹mo 'in seein²¹ la coon²¹ fuu²¹. Joongi tyalín² jée¹gi li ngó¹ Jesús. 34 Mo gacwo¹i¹ Jesús tsi barco gangaa¹mo tsá² fúui¹ lii¹. Joon galifee¹mo-tsi 'wii¹³ tya' 'ido. Téen¹in la téen¹ joo'saa²¹ jo 'in fii²¹² seen²¹mo. Joon galáa² Jesús 'wii²¹² 'e²e 'ido júu³ 'láai² lii¹. 35 Joon ni ca'lóo² jalín² tsá² tya'a li siin¹²in joon sii²¹ 'ido 'ii:

—Ca'lóo² lo joongi jo 'in taain²¹² lo coonti. 36 I² júu³ 'in tsá² no wa'a cwotyalín²mo la caain²¹ fuu²¹ tyan' li taain²¹² tsá² cwoláa¹a 'iñi¹ dø¹ø, tsu jo 'ee sá² 'e dø¹ 'ino.

37 Joon gañii¹i Jesús:

—Cwoo¹³ 'naa' 'e dø¹ 'ino.

Joon 'in tsá² tya'a do gajin²in:

—Jo liin¹ wa'a tsalaa²¹a'a coon²¹ mil tsi catyuui¹³ 'iñi¹ 'e cwoo¹o'o 'ino 'e dø¹ø.

38 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido:

—¿Joo' 'iñi¹ 'oo²gi? Cwojðø²duu'.

Mo galiñi¹i joon gajin²in:

—Ñá² 'iñi¹ sá²gi tyi' coon¹³ gáí¹gi joo²¹ taai² jmii²¹.

39 Joon gaty^u2 Jesús to² wa'a cwó² 'in tsá² do jmaai¹³ coon¹³ poo²¹² jee²¹² ñii²¹ røø²¹ do. 40 Joon gacwó² tsá² ti' cíein¹³ joongi ti' cincuenta. 41 Joon gason¹ Jesús 'e 'iñi¹ 'ñá² do joongi jiin¹³ gái¹ 'in joo²¹ taai² jmii²¹² do. Joon gajóø² li' ñu'fú² joon gacwo^{1o} 'maai¹³ Dios tya' 'e 'iñi¹ do. Joon gaj-maa^{1a} 'no³ 'e 'iñi¹ do. Joon gacwo^{1o} tsá² tya'a wa'a jmáa^{1a} tyíia³ 'e 'iñi¹ do jee²¹² 'in tsá² fúui¹ do. Joongi gajmaa^{1a} tyíia³ 'in joo²¹ taai² jmii²¹ gái¹ do. 42 Garó¹mo tu² jilee²¹ 'in gagøø²¹ do. 43 Joongi garó¹mogí dyatun¹ 'motó² coon¹³ 'no³ 'iñi¹ coon¹³ 'no³ 'in joo²¹ taai² jmii²¹ do. 44 Gagøø²¹ 'ná² mil tsañuu¹ 'e 'iñi¹ do.

Ngü¹ Jesús tii²ⁱ ni jmii²¹

45 Joon gaty^u2 Jesús to² 'e tsataai² tsá² tya'a tsi barco. Joon tsalín² 'ido jéei^{1gi} lagi 'ña'a li ngoo¹³ tyíia¹ do. Joon 'iin²¹²in tsalín² coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Betsaida la 'ii²¹² 'i² Jesús tsá² júu³. 46 Joon mo ngayuui¹³ joon gangó¹ Jesús fu moo²¹ ngafee¹²ⁱ Dios Jmii²¹. 47 Nicanuu²¹ mo ganii²¹ Jesús 'e barco do. 'Ii²¹ ca tún² tsa¹ ni tyíia¹ do. Pe Jesús-gi siin¹²ⁱin ca tsaa¹ moo²¹ do 'ña'a. 48 Joon ganí² Jesús 'e jo lí² ngü^{1gi} barco tya' tsá² tya'a 'wii¹³ lili¹ 'ii¹ tyi² li' cii¹³. Ta'aa²¹ góo¹ mo gangó¹ Jesús li ngalín² tsá² tya'a. Gangó^{1o} ngü¹ tii^{2o} ni jmii²¹ do. 'Iin²¹²mo ngü¹ⁱ li' caai²¹ li ngaliin^{1mo} 'ido. 49 Ganí²in tsá² tya'a 'ii jó¹ ngü¹ ni jmii²¹. Galíi¹ⁱ 'e tsamoojii¹ jó¹. Joon ga'oo¹ lili¹. 50 Jilee²¹mo ganí² 'ii. Joon gafoo^{2mo} 'ii. Pe joon gafee²¹mo Jesús 'ii gajin²ⁱⁿ:

—¡Tá² téein¹-'oo'! ¡Jna-a lo, jo foo¹³naa'!

51 Joon ga'ii²¹o tsi barco li taai² tsá² tya'a. Joon gaján² 'íi² tyí² do. 52 'Áai¹ 'waa²¹a-tsi tsá² tya' Jesús tsu jo mo toon¹-tsi 'e júu³ tya' 'e 'íni¹ do 'wii¹³ joon líi¹ ganga'goo²¹-tsi.

Un'láai² Jesús tsatsaa¹³ seein²¹ li sii²¹ Genesaret

53 Mo gatyalín² li ngoo¹³ tyíia¹ ga'núu² barco tya'a coon²¹ ti' tyíia¹ li sii²¹ Genesaret. 54 Mo cwo'íi¹ 'ido tsi barco tsifu joon galicwii¹in tsá² 'ii. 55 Joon 'in tsá² do gangalín¹ cwiin¹in la caain²¹ joon ga'láa² 'wii²¹² jajée¹i tsatsaa¹³ 'in tsín² 'mó² fu li siin¹² Jesús. 56 La caain²¹ fuu²¹ pi³ si fuu²¹ fee¹ 'ee si ti' fuu²¹ 'ee li tsáa¹ Jesús gatyíia¹ tsá² tsatsaa¹³ tya'a tya'i fu¹ li ngíi¹i Jesús joon gamíi¹i tyani Jesús wa'a cwo¹ Jesús jiin¹³ ti' sñn¹³in soon²¹on. Joon jileei²¹ 'in gason¹ sñn¹³ Jesús ga'láa²mo 'i.

7

'E un'íi¹³ tsá² tyani Dios

1 Joon galicaain²¹ tsá² tya' coon²¹ poo²¹² sii²¹ fariseos coon¹³ 'inlíi¹³ tifo² tya' ley li siin¹² Jesús. 'In tifo² do jalín² Jerusalén. 2 Joon 'in tsá² lo gacón² cwáain¹ 'e 'in tsá² tya' Jesús néei¹ gø¹⁰ joon 'líi² cwoo²¹o. 'øøi²¹-tsi tsá² 'e jo mo jngíi² cwoo²¹ la tísi², 'wii¹³ joon gafaa²¹a 'láai². 3 Jileei²¹ fariseos coon¹³ tsá² seein²¹ Israel jmoo¹o la lí² gajmaa¹a 'líi²¹² tsacøøi¹³. Jo dø¹ tsá wana jo jngíi² cwoo²¹ la tísi² mo jéei¹. 4 Mo jalín² 'moo¹³ jo dø¹⁰ wana jo mo run²un cwoo²¹ la tísi². Joongi líi¹ 'láai² jilaa²¹ tísi² 'e sá² calíi jmoo¹o. Jmoo¹o tsá² la tísi² run²un tasa 'un²un jmíi²¹ joon tsuu² coon¹³ jilaa²¹ nii² 'e

jmaai'²¹ to² mo gø'²ø. ⁵ Joon 'in fariseos do coon'¹³ tifo'² tya' ley do gaunngi'¹ Jesús jin'²in:

—¿'Ee li' jo jmoo'¹o tsá'² tyi'i la li' gajmaa'¹a 'lii'²¹² tsacøøi'¹³ tyi'? Gø'²ø pe jo mo run'¹un cwoo'²¹o la tiisi'².

⁶ Joon gañii'¹ Jesús:

—Calii 'in gafaa'²¹a júu³ tya' Dios sii'²¹ Isaías gajmaa'¹a coon'²¹ jí'². Joon tsi jí'² do gafaa'²¹o xiiala líi'²naa' tsá'² 'in jo tiin'¹³ 'e 'e'²e tsá'² xeei'²¹. Gajin'²in ni jí'² do:

'In tsá'² lo untyú'¹ Dios jiin'¹³ coon'¹³ 'e faa'²¹a pe jo tí'²-tsi jiin'¹³ la to² tyu'² Dios.

⁷ Jo 'e to² 'íi'³ 'e un'goo'²¹o jna. Jilaa'²¹a 'e 'e'²e tsá'² jiin'¹³ li' to² tyu'² tsá'², jin'² Isaías.

⁸ Faa'²¹gi Jesús jin'²in:

—Ga'ín'²mo-'oo' jilaa'²¹ to² tyu'² Dios, pe coon'²¹ tún'² jmoo'²oo' la tiisi'² 'e jmoo'¹o tsá'² la mo jéei'¹ la rúun'¹³uun' tsuu'² joongi tasa 'uun'²¹un jmi'²¹. Joongi 'láa'²mo 'e li la li 'elo jmoo'²oo' la jmoo'¹o tsá'².

⁹ La joongi gajin'² Jesús:

—'Iin'²¹² 'naa' núu'³gii' la to² tyu'² 'lii'²¹² tsacøøi'¹³ jon'gi la to² tyu'² Dios la no. ¹⁰ La li gajin'² Moisés calii mo gacwo'¹o tsá'² ley: “Un'gøø'²¹mo'o ñu'²¹u coon'¹³ saa'²¹a.” Joon gajin'²in: “In sii'²¹ júu³ 'laa'²¹ jmi'²¹ si sáa'³a 'ee 'ná'¹ jnga'²mo tsá'² 'ii.” ¹¹ Pe joon, 'naa'gii', jo cwoo'²oo' júu³ 'e uncoon'¹³ tsá'² jmi'²¹ si sáa'³a 'ee wana gajin'²: “Jilaa'²¹ 'e sá'² tyiia 'e lí'² uncoon'¹³ jna 'nu lí Corbán.” (øøi'²¹-tsi tsá'² jin'²in: nigacwo'³oo Dios.) ¹² Wa'a jin'² tsá'² la no, joon 'naa'gii' jo cwoo'²oo' wa'a uncoon'¹³on sáa'³ jmi'²¹. ¹³ Mo jmoo'² 'naa' la joon tu'¹oo' júu³ tya' Dios lawa'a

jo 'e tyiin²mo. 'Tin²¹²g^hi' jmoo²oo' t^hisi² 'e gacwo¹ tsá² 'naa' lagⁱ júu³ tya' Dios. Joongi lí¹ 'láai² t^hisi² 'e jmoo²oo' la lí¹ 'elo —jin² Jesús s^hi²¹ 'in tsá² fariseos coon¹³ tifo² tya' ley.

¹⁴ Joon gatø¹ Jesús 'in tsá² fúui¹ taain²¹² do joon gajin²in:

—N^hu²duu' jilaa²¹ 'e fo²oo lo. Joon cwo'øøi²¹-'oo'. ¹⁵ Jilaa²¹ 'e gø¹² tsá² jo lí² un'l^hi³ 'ii la joon. Jiin¹³ 'e 'woo²¹ tsi tsá² 'e jmoo¹o 'e faa²¹ tsá² 'e joon un'l^hi³ tsá². ¹⁶ Wana sá² loocwoo¹oo' n^hu²duu'.

¹⁷ Mo gatíui² Jesús tsá² joon ga'í² coon²¹ in^hu^h joon gaunng^hi¹ tsá² tya'a 'ee 'e júu³ gatyaa¹ do. ¹⁸ Joon gajin² Jesús s^hi²¹ 'ii:

—¿Ti jon'gⁱ 'naa' 'øøi²¹-'oo'? Ní²-i 'naa' 'e jilaa²¹ 'e gø¹² tsá² jo tsatoo¹³ tsi alma tya' tsá² pe jiin¹³ tu²o. ¹⁹ Joon mi yuui¹³ joon 'woo²¹o fu caluu tún¹. 'Wii¹² joon jo lí² un'l^hi³ tsá² tyani Dios.

'Wii¹³ jiin¹³ coon¹³ júu³ la joon jin² Jesús 'e lí²-i dø¹ tsá² doñi'ee. ²⁰ Jin²o jon Jesús:

—'E 'woo²¹ lí tsi alma tya' tsá² 'e joon un'l^hi³ tsá² tyani Dios. ²¹ Ts^h lí tsi alma tya' tsá² 'øøi²¹-tsi 'e 'øøi²¹-tsi tsá². Lí' alma tya' tsá² 'woo²¹ jilaa²¹ 'e gó² 'e 'i¹-tsi tsá². Do-o 'i¹-tsi 'e lí² feei² tsamí² tsá² xeei²¹ si doñi'ee 'e gó² 'i¹-tsi tsá² cwáain¹ tya' tsamí² si tsañ^hu¹ 'ee. Do-o 'i¹-tsi tsá² wa'a jngaa¹² tsá² ²² si jmoo¹o 'uun²¹ 'ee. Tsi alma tya'a gali'in²¹² in tsá² jilaa²¹ 'e sá² tya' tsá² xeei²¹; 'aa¹ tsii²¹² wúu¹i; jmoo¹o júu³ 'atsaa²¹; 'i¹-tsi jiin¹³ tya' 'ña'a. Jo lí³ 'e jmáa¹a. ²³ 'Wii¹³ 'i¹-tsi tsá² jilaa²¹ 'elo, 'wii¹³ joon 'in 'l^hi³mo 'ii tyani Dios.

Jaain²¹ 'yíia²¹² tsá² coon²¹ fuu²¹ 'in jo¹ galíi² júu³ tya' Jesús

²⁴ Joon gangó¹ Jesús fu coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Tiro coon¹³ Sidón. Joon gaí² coon²¹ in~~uu~~. Joon jo 'iin²¹² in wa'a liñi¹ tsá² coonti pe jo gali²i jii¹³ la gali'in²¹² in. ²⁵ Joon tsifu galiñi¹ jaain²¹ tsamí². Joon 'in xuui²¹² tya' 'in tsamí² lo 'yuui² 'in 'lhi³ alma tya'a. Joon gajó² 'in tsamí² do gasii²¹i 'wo-jní¹i wii²¹² tii² Jesús. ²⁶ 'In tsamí² lo galiseein²¹ Sirofenicia, jon' tsagoo¹ tsá² seein²¹ Israel. Pe gajó² jamí¹i tyani Jesús wa'a tyii² in 'ido 'in 'lhi³ 'yuui alma tya' jón¹ on. ²⁷ Pe Jesús gasii²¹i 'ii:

—Cwo² du'u jéei¹ wa'a dø¹ xuui²¹² lagi tsii²¹ tsu jo tseein²¹ tyii²¹i 'no³ gø¹² xuui²¹² joon cwóo¹³ o' tsii²¹.

²⁸ Pe joon gañii¹i 'in tsamí² do jin² in:

—Jo¹ o, pe cagi tsii²¹ 'in tee¹² nu' mesa gø¹² o 'no³ xuu²¹ mo gø¹² xuui²¹².

²⁹ Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsamí² do:

—Tyí²-a la gafa² a. Lí²-i cwóo² mo' o no nicwo'í¹i 'in 'lhi³ 'yuui² alma tya' xuui²¹² tyi'i.

³⁰ Joon mo gatyee¹²i tya'a gatsee²¹i xuui²¹² tya'a raain¹ ni coo'mó². Nicwo'í¹i 'in 'lhi³ 'yuui² alma tya' 'ido.

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsá² cwuui²¹² jo faa²¹

³¹ Gacwo'í¹ Jesús co' fuu²¹ Tiro gangí¹i Sidón joon ngí¹i fu li' co' Decápolis, joon gatyía¹ ti' jmí²¹ tyíia¹ Galilea. ³² Joon mo gatyía¹ do joon gangajée¹i tsá² jaain²¹ tsá² cwuui²¹² 'yúcaai²¹² jo faa²¹. Joon gamí¹ wa'a taan¹ Jesús cwóo²¹ o tya' 'ido. ³³ Joon

gangajéei¹ Jesús 'ii coon²¹ li jo 'in tsá² jóø². Joon gafoo²¹ Jesús uniicwoo²¹o tsi loocwoo²¹ 'ido. Joon ga'ñí¹i joongi galii²¹i uniisi¹³ 'ido. ³⁴ Joon gajóø² li' ñu²fú² gasaai²¹-tsi joon gajin²in:

—i'Efata! (øøi²¹-tsi jin²in: iNéei² 'wo'o!)

³⁵ La joon ganó¹ loocwóo¹o. Si¹³i galí² tyá²-u joon galí²-i faa²¹a røø²¹. ³⁶ Joon gajin² Jesús si¹³i 'in tsá² 'in gajéei¹ 'in jo faa²¹ do:

—Jo 'in fuu²uu' ce jiin¹³ jaain²¹.

Pe li' tyu²gi to² 'e si¹³i²¹o tsá². ³⁷ Líi¹ tsa'goo²¹-tsi tsá², joon jin²in:

—Jilaa²¹ 'e jmoo¹o 'ino 'e tyá² tsu ca 'in cwuu²¹² jmoo¹-o núu²un joongi 'in jo faa²¹a jmoo¹-o 'e faa²¹ 'ido.

8

Cwo¹o Jesús tyán² mil tsá² 'e gø²ø

¹ Jee²¹² jmi¹³ lo galicaain²¹ tsá² fúui¹ líli¹. Jo 'ee sá² dø¹ coonti. Joon gatø¹ Jesús tsá² tya'a joon gasii²¹i 'ido:

² —Líi¹ fúu² líi²na 'in tsá² lo 'wii¹³ ningó¹ 'ni¹ jmi¹³ 'e taain²¹² coon¹³ jna lo. Joon jo 'ee sá²gi dø¹ø coonti. ³ Wa'a 'íi³ii júu³ fu tya'a la jo mo gø²ø joon jo li píin³ ngí¹. 'Inlíi¹³ jalín² wín².

⁴ Joon gañii¹i tsá² tya'a:

—¿Xiiala lí² cwóo¹³o' 'ino 'e dø¹ø? Jo 'in seein²¹ waa'a 'ni¹ coonti.

⁵ Joon gaunngii¹i Jesús:

—¿Joo' iñi¹ 'oo²gi 'naa'?

'Ii-gi gajin²in:

—Dyía¹ tigi.

⁶ Joon gaty^u '2 Jesús to² wa'a cwó² ni 'wó² do joon gason¹ on 'e 'iñi¹ dyía¹ do joon gacwo¹ o 'maai¹³ Dios. Joon gajmaa¹ a 'no³ 'e 'iñi¹ do gacwo¹ o tsá² tya'a 'e tsajmaa¹ a tyíia³ jee²¹² 'in tsá² fúui¹ do. ⁷ Joongi ni'aa¹ mogi jaain²¹ gáí¹ joo²¹ taai² jm^h²¹ pi³. Joon gacwo¹ o Jesús 'maai¹³ Dios tya' 'in joo²¹ taai² jm^h²¹ pi³ do joon gaty^u '2 to² jmaa¹ a tsá² tya'a tyíia³ 'in joo²¹ do. ⁸ Tyá² -u gagøø²¹ jilee²¹ mo. Joongi tii²¹ gi dyía¹ 'motó² røøi¹ 'e gasái¹. ⁹ X^u jogi tí¹ tyán² mil tsá² 'in gagøø²¹ do. Joon ga^h² Jesús 'in tsá² do júu³. ¹⁰ Joon 'ña'gi ga^í² tsi coon²¹ barco coon¹³ tsá² tya'a. Joon ngaliin¹ fu coon²¹ li sii²¹ Dalmanuta.

M^h¹ tsá² fariseos coon²¹ li²

¹¹ Joon jee²¹² jm^h²¹² joon gajaliin² 'inlíi¹³ tsá² fariseos joon ga'láa² 'wii²¹² jo cwo¹ o júu³ ruu²¹; coon¹³ Jesús. 'In²¹² in 'in tsá² fariseos do tyaan¹ cwáain¹ xiiala líi¹ Jesús, 'wii¹³ joon gam^h¹ waa'a 'e² Jesús 'ido coon²¹ li² tya' ña'fú². ¹² Pe gasaai²¹-tsi Jesús líli¹ joon gajin² in:

—'In tsá² lo jo tsáai¹-tsi Dios mo m^h¹ coon²¹ milagro. 'E la ja² mo fuu²¹² uu 'naa', jiin¹³ coon²¹ li² tya' milagro jo cwo³ oo 'in tsá² lo.

¹³ Joon gat^u² mo Jesús 'in tsá² do. Ngatáa¹ tsi barco joon gangó¹ fu li' ngoo¹³ tyíia¹ cataain do tún¹.

Tyüan³ tya' fariseos

¹⁴ 'In tsá² tya' Jesús do niga'in¹ mo-tsi 'e coon²¹ 'ee dø¹ø. Ji tii² coon²¹ 'iñi¹ nityaan¹ tsi barco do. ¹⁵ Joon gajin² Jesús sii²¹ tsá² tya'a:

—Ñíi²duu, tíi¹moo' coon¹³ tyiian³ tya' fariseos joongi tíi¹moo' coon¹³ tyiian³ tya' tsá² tya' róøi¹³ Herodes.

¹⁶ Joon tsá² tya'gi ga'láa² 'wii²¹² síi²i la 'oo²¹ jee²¹² yaai jin²in:

—'Wii¹³ jo 'e 'iñi² lee²o' 'e joon 'e gajin²in la no.

¹⁷ Ñii¹ Jesús 'ee 'e síi²i 'ido joon gajin²in síi²¹i 'ido:

—¿'Ee li' foo²¹ 'naa' 'e jo 'oo²oo' 'iñi¹? ¿Ti jo mo 'øøi²¹-oo'? ¿Ti jo mo lili²ii'? ¿Ti 'áai¹ ni 'waa²¹ tyi² 'naa'? ¹⁸ ¿Ti jo jøø²øø' coon¹³ unni²ii'? ¿Ti jo nuu²uun' coon¹³ loocwoo²oo'? ¿Ti jo tíi²-'oo'? ¹⁹ Mo gajmáa³aa tyíia³ 'e 'iñi¹ 'ñá² do jee²¹² 'ñá² mil tsá², ¿joo'gi 'motó² 'e garøøi¹ do?

Joon gajin² tsá² tya'a:

—Dyatun¹gi gati².

²⁰ —Joon mo gajmáa³gi tyíia³ dyíia¹ 'iñi¹ jee²¹² tyán² mil tsá² —jin² Jesús— ¿joo' 'motó² røøi¹ 'e gatyiiian²¹gi?

Joon gajin²in tún¹ tsá² tya'a:

—Dyíia¹gi gati².

²¹ Joon gajin² Jesús síi²¹i tsá² tya'a:

—¿Ti jo mo 'øø²¹mogi-'oo'?

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsatiui² fu Betsaida

²² Mo gatyálín² Jesús fuu²¹ Betsaida gangajée¹i tsá² jaain²¹ tsatiui² li siin¹² Jesús. Gamíi¹i wa'a soon²¹ Jesús tya'a. ²³ Joon gason¹ Jesús cwoo²¹ 'in tsatiui² do. Gangajée¹i li' ti' fuu²¹. Joon gasúun² jmíi²e²e unni² 'ido. Joongi gataan¹ cwoo²¹o tya' 'ido. Joon gaunngíi¹i wana nijnéei²xu. ²⁴ Gajøø² 'in tsatiui² do joon jin²in:

—Jóø³ moo tsá². Jóø² na tsá² 'in líi¹ la li 'mó² pe ngii¹o.

²⁵ Joon gataan¹ tún¹ Jesús cwoo²¹o unní² 'ido. 'In tsatiui² do gajóø² coon¹³ ce tún² joon ga'láa²mo coonti. Najóø²o jilaa²¹ røø²¹. ²⁶ Joon gaty^u² Jesús to² 'a tsei² 'ido fu tya'o. Joon gajin²in:

—Jo ngii²¹un 'e fuu²¹ do, jogi 'in fu²¹u coonti jilaa²¹ 'e nigali² tyi'i.

Tú³ jmoo¹o júu³ 'e Dios gasii¹in Jesús 'e jmoo¹o tiin¹³ tsá²

²⁷ Mo galiciin²gi ngalín² Jesús coon¹³ tsá² tya'a fu la caain²¹ fuu²¹ pi³ náa¹ co' Cesarea de Filipo. Li ngalín² tya'i fu¹ gaunngii¹ Jesús sii²¹i tsá² tya'a:

—¿'in jna jin² tsá²?

²⁸ Joon gañii¹ tsá² tya'a:

—'Inlíi¹³ jin² 'e Wó³ saai²¹ tsá² jmii²¹ 'nə. 'Inlíi¹³gi jin² 'e Elías 'nə. Joon 'in catyaa²gi jin² 'e jaain²¹ 'in gafaa²¹ júu³ tya' Dios cali 'nə.

²⁹ Joon gaunngii¹ Jesús tsá² tya'a:

—'Naa'gii', ¿'iin jna fáa¹³aa'?

Joon gajin² Tú³:

—'Nə Cristo, 'in gasii¹in Dios 'nə.

³⁰ Pe gaty^u² Jesús to² 'e jo 'in sii²¹i tsá² tya'a ce jiin¹³ jaain²¹ 'e Cristo 'ii, 'in gasii¹in Dios.

Ti¹ Jesús júu³ ijúun²in

³¹ Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'e²e tsá² tya'a do jin²in:

—Jna-a 'in Ruu²¹na Tsá². Joon 'ná¹-a móo³oo wúu¹ líli¹. Jileei²¹ tsacøøi¹³ coon¹³ 'in ty^u² to² tya' untsá² coon¹³ tifo² tya' ley 'ee¹mo jna. Joon

'ii ijngaa'¹²mo jna pe jiin'¹oo tún¹ mi tí² 'ni¹ jmi²¹²
'e gajúun²na.

³² Gafaa'²¹a coon²¹ júu³ coon²¹ tsáa¹gi. Joon
gatø'¹ Tú³ Jesús coon²¹ li gáí¹. Joon gajin'² Tú² ši²¹i
Jesús:

—Jo foo'³gi'i la no.

³³ Pe gajjin'¹² Jesús níi¹i, gajøøi² tsá² tya'a joon
gajin'²in ši²¹i Tú³ do:

—Jeein'¹³ coon'¹³ jna. Satanás 'nə tsə jo 'i¹-o' 'nə
júu³ tya' Dios. Jiin'¹³ jmaai'¹³ júu³ tya' tsá²-a 'i¹-o'
'nə.

³⁴ Joon gatø'¹ tún¹ Jesús tsá² tya'a coon'¹³ jileei'²¹
tsá² taain²¹² coon'¹³on joon gasi²¹i 'ido:

—Wana 'in 'iin²¹²in jalín² coon'¹³ jna 'ná¹-a
cwo'ín²mo-tsi 'wii²¹² tya' 'ña'o joon 'ná¹ tyaa¹ tyá²
'ña'a 'e júun²in lagi ijúun²na. Joon 'ná¹ cwojmaa¹a
la to² tyə² jna. ³⁵ Tsə jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in tiin'¹³
juncwii²¹ tya' yaai 'e joon i'ín²mo juncwii²¹ tya'a.
Pe jileei'²¹gi 'in 'ín²in juncwii²¹ tya'a 'wii¹³ jna,
joongi 'wii¹³ júu³ tyá² tya' Dios joon tiin'¹³mo 'i
juncwii²¹ tya'a. ³⁶ Jo 'ee to² 'íi³in tya' tsá² wa'a
jnaa'²¹a la tøøi² cwoo¹³ fu juncwii²¹ pe caa²¹mo
alma tya'a li 'ii²¹. ³⁷ Jo lí² tyii²¹ tsá² coon'¹³ cuu²
alma tya'a. ³⁸ Wa jaain²¹ 'oo¹o fa'ii²¹ 'wii¹³ jna
joongi 'wii¹³ júu³ tyiia jee²¹² 'in tsá² jo 'naai² Dios
joongi jee²¹² 'in 'oo¹o tsaa² tyi¹ joon jna-a jon,
'in Ruui²¹ Tsá², in'óo³oo fa'ii²¹ 'wii¹³ tya' 'ii mi
yíi³aa coon'¹³ ángeles tyúi¹ joon ungoo²¹ tsá² jna la
ungoo²¹ tsá² Dios Jmii²¹ nano —gajin'² Jesús ši²¹i
tsá².

9

¹ Joon gajin² Jesús:

—'E la ja² mo fuu²¹² uu'naa' 'inl¹ii¹³ jee²¹² 'in téin² lo jo ijúun² in ca iliñii¹ xiiala tyu² Dios to² tsá².

Jesús uns²i 'e líi¹i

² Jnúu² jmii²¹² 'e gangíi¹ joon gajée¹i Jesús Tú³ coon¹³ Jacobo coon¹³ Wó³. Joon ngalín² coon¹³ 'ido coon²¹ ni moo²¹ ñí¹. Joon do-o gaunsí²i Jesús 'e líi¹ tyani 'in catyaaí² do. ³ Sñn¹³ in galijí¹ líi¹. Jnéi¹ taa²¹ ca la taa²¹ 'moo²¹ ce jiin¹³ jaain²¹ taain²¹² ni cwoo¹³ juncwii²¹ mo run²un sñn¹³ jo lí² ta' taa²¹. ⁴ Joon gajnái¹ 'líi²¹² Elías coon¹³ 'líi²¹² Moisés 'e líi² téin² do. Joon gasí²i coon¹³ Jesús ⁵ Joon gajin² Tú³ sñ²¹i Jesús:

—Tifo² tyii¹, jlí¹ tyá² 'e toon²¹ o'on lo! Jmóo¹³ o'o 'ní¹ 'ná¹ pí³. Coon²¹ tyi'n^u coongi tya' Moisés coongi tya' Elías.

⁶ Pe Tú³-gi do jo ñii¹ 'ee faa²¹a, lí¹ faa²¹a 'goo²¹o. Joon 'goo²¹o jon 'in tsá² gáí¹ do. ⁷ Joon gajgó¹ coon²¹ jní¹ yu¹ líi² téin² joon ga'í² iin³ tya' líi² téin² 'ido. Joon jee²¹² 'e jní¹ do ganúu²un coon²¹ júu³ 'e jin²:

—'In lo-o yuun²¹ tyiia 'in 'iin²¹²na. Tyaan²¹duu' cwáain¹ 'e jin²in.

⁸ Tsifu joon mo gajóø²ø la 'ui jo 'in ganí²gi jiin¹³ jaain²¹, jiin¹³ 'ña'a Jesús ganí²gi.

⁹ Mo gajgaai²¹ 'e moo²¹ do joon gasí²¹i Jesús 'in tsá² gaai²¹ do 'e jo 'in sñ²¹i 'ido jiin¹³ jaain²¹ jilaa²¹ 'e ganí² do ca mi jiin¹in tún¹. ¹⁰ 'Wii¹³ joon ga'maa²¹o 'e júu³ do jee²¹² 'ii. Joon gaunngí¹i jee²¹²

ruu'²¹i 'ee 'øøi'²¹-tsi tsá² mo gajin'² Jesús: “Ijiin'¹o tún¹ Ruu'²¹i Tsá².” ¹¹ Joon gaunngii'¹i tsá² tya' Jesús:

—ǂ'Ee li' jin'² tifo'² tya' ley 'e 'lii'²¹² Elías 'ná¹ jó¹ nifu?

¹² Joon gañii'¹i Jesús sii'²¹i 'ido:

—'E ja'²mo Elías jó¹ nifu. Joon tyaa'¹o tyá'² jilaa'²¹. Júu³ la ja'²mo gajin'² jí² tya' Dios tya' Ruu'²¹i Tsá² mo jin'² 'e inii'²¹ wúu¹. Joongi jin'² jí² tya' Dios 'e jo 'iin'²¹²in tsacøøi'¹³ tsáai'¹gi-tsi 'ii. ¹³ 'E ja'²mo fo'³gii —jin'² Jesús— Elías najó¹ joon 'inlíi'¹³ tsá² gajmee'²¹mo 'ii jilaa'²¹ 'e 'iin'²¹²in jiin'¹³ la gajin'² ni jí² tya' Dios ilí².

Un'láai'² Jesús jaain'²¹ xuui'²¹² 'in 'yuui'² 'in 'lii'¹³ alma tya'a

¹⁴ Joon mo ngayuui'¹³ joon ngaliin¹ li néei¹ 'in tsá² tya'a catyaaí'²gi do. Joon ganí'²in tsá² fúui'¹ li¹ taain'²¹² cu' li' li tyíin¹ 'in tsá² tya'a catyaaí'² do. Joon coon'¹³ tifo'² tya' ley téein² jo cwo'¹o júu³ ruu'²¹i. ¹⁵ Joon tsifu mo gajnée'¹i Jesús jilee'²¹mo ganga'goo'²¹-tsi. Joon ngaliin¹ cwiin¹in ngaun-jiin'¹in Jesús. ¹⁶ Joon gaunngii'¹i Jesús tsá² tya'a:

—ǂ'Ee júu³ jo cwoo'²oo' ruu'²¹naa' coon'¹³ 'ido?

¹⁷ Joon jaain'²¹ 'in tsá² téein² do gañii'¹:

—Tifo'², lo jee'²na yuun'²¹ tyiia 'in 'yuui'² 'in 'lii'¹³ alma tya'a. Joon jo cwoo'²¹ faa'²¹ 'inlo. ¹⁸ Joon doñixiia' siin'¹²mo 'in 'lii'¹³ lo jmoo'¹o saain'¹ cñi'¹³i ni'wó² joon 'yee'²¹ jon¹ moo'oo'²o joongi cuu'²¹i moojóon¹on. 'Wii'¹³ joon 'wo² ga'íi'²-tsi. Namí'³oo tya' tsá² tyi'i wa'a 'e tyii'²in 'in 'lii'¹³ do pe jo galí'¹i.

¹⁹ Joon gañii'¹i Jesús sii'²¹i 'ido:

—'Naa' líí¹naa' tsá² 'in jo jo¹ líí²i. ¿Tí wóo²gi 'áai¹ 'ná¹ taan²¹²na coon¹³ 'naa'? ¿Tí wóo²gi 'áai¹ 'ná¹ lifeel¹-tsii 'wii¹³ tyii'? Nijee²¹duu' 'in xuui²¹² do fu lo.

²⁰ Joon ngajée¹mo 'in xuui²¹² do. Mo ganí²in 'in 'líí³ 'yuui² alma tya' 'in xuui²¹² do Jesús joon gajmaa¹a júuin² ñi¹ 'in xuui²¹² do. Joon gacii²¹i 'in xuui²¹² do ni 'wó², 'yee²¹ jon¹ moo'oo²o. ²¹ Joon gaunngii¹i Jesús jmii²¹ xuui²¹² do:

—¿Xiiati ningóo¹ 'e líí¹i la no?

Joon gajin' jmii²¹ xuui²¹² do:

—Ca mo xuui²¹² pi³ 'ii. ²² Joon líí¹ 'láai² naa¹³ nipii¹in ni jí² joongí tsi jmii²¹ 'e 'iin²¹²in jngaa¹³mo 'ino. 'Wii¹³ joon wana 'e líí²i fúu² cwoliin¹un jna'a joon uncoon¹³on jna'a.

²³ Gasii²¹i Jesús 'ii:

—Wa lijai² líí²u, jilaa²¹ ilí² tya' 'in jai² líí².

²⁴ Joon ga'oo¹o 'in jmii²¹ xuui²¹² do:

—Jo¹o líí²na! ;Uncoon¹³ 'nə jna 'e ilí² jai²gi líí²na!

²⁵ Mo ganí² Jesús 'e líí¹ fúui¹ tsá² galicaain²¹ gasii²¹i 'in 'líí³ do:

—'Nə-ə 'in jo cwo¹o faa²¹ 'in xuui²¹² lo jogi cwo¹o núu²un, jna-a tyə³ə to² 'e juu¹²u, túui¹ 'in xuui²¹² no. Jo 'ú²gi alma tya'a.

²⁶ Joon ga'oo¹o 'in 'líí³ do joon gajmaa¹a júuin² ñi¹ tún¹ 'in xuui²¹² do. Joon gacwo¹íi. Gatiui² 'in xuui²¹² do lawa jaain²¹ 'líí²¹². 'E joon gajin² 'in tsá² fúui¹ do 'e 'líí²¹²mo 'ido. ²⁷ Pe joon gason¹ Jesús cwo²¹ xuui²¹² do joon gasaa¹³a joon gasiin¹²mo 'in xuui²¹² do.

28 Joon mo gaí² Jesús tsi coon²¹ in~~uu~~ joon gaunngii¹ tsá² tya' 'ii:

—ǃ'Ee li' jo gali² jna'a 'e tyí² jna'a 'in 'lii³ do?

29 Jesús-gi gajin²in sii²¹ tsá² tya'a:

—Jiin¹³ mo jmoo¹o tsá² taa²¹ tyani Dios joon jo dø¹ø joongi feei¹ tsá² Dios, jiin¹³ la joon cwo'ii¹ 'in 'lii³ la no.

'H² Jesús júu³ tún¹ ijúun²in

30-31 Mo gangalín² 'ido gangíi¹ fu Galilea. Joon jo gali'in²¹²in Jesús 'e liñii¹ jiin¹³ jaain²¹ 'wii¹³ 'e²o jiin¹³ tsá² tya'a. Gajin²in sii²¹ 'ii 'e isaan¹mo tsá² 'in Ruu²¹ Tsá² jaan¹²in ja'cwoo²¹ tsá² joongi ijngaa¹²mo 'ii. Pe mi tsín¹ 'ni¹ jmii²¹² ijúun²in joon ijiin¹o tún¹. 32 Pe 'in tsá² tya'a do jo 'øøi²¹-tsi 'e sii²¹ 'ido 'ii. Joongi 'goo²¹-o wa' unngii¹gi.

'Tin 'in tyiin²gi

33 Joon gatyalin² fuu²¹ Capernaum. Mo ngataai² Jesús coon²¹ in~~uu~~ joon gaunngii¹ tsá² tya'a:

—ǃ'Ee júu³ jo cwoo²oo' ñilín²naa' tya'i fu¹ do?

34 Pe joon li coon²¹ gajaan¹ tii² 'wii¹³ li jalín² do nasíi²jo cwo¹ júu³ ruu²¹ 'e 'iin 'in tyiin²gi jee²¹² 'ii.

35 Joon gacwó² Jesús. Joon gatø¹ø jiin¹³ dyatuuin¹ tsá² tya'a joon gasii²¹;

—Wana in 'iin²¹²in jmaa¹a to² nifu jee²¹² 'naa' 'ná¹ jméi¹ 'ña'a lawa'a tsá² 'wéi¹ joon unjii²o jon jilee²¹mo 'in catyaa² do.

36 Joon gatii²¹ Jesús jaain²¹ xuui²¹² gatyéei¹ tún² tsá¹ jee²¹² li née¹i. Joon gataan¹²in cwáa¹a 'ido joon gajin²in:

37 —Wana 'ii'²¹ tsá² xuui²¹² la líi¹ 'ino cwáain¹ tyiia, 'ii'²¹ mo jon 'ido jna. Joon 'in 'ii'²¹ jna do pe jon'on jiin¹³ jna 'in 'ii'²¹ 'ido joongi 'ii'²¹ mo jon 'in gasii¹ in jna do.

'In jo 'eei'¹ jna' 'nee'¹ jna'

38 Joon gajin² Wó³ sii²¹ i Jesús:

—Tifo², ganee²¹² moo'o jaain²¹ 'in jin² 'e 'wooi²¹ 'in 'líi¹³ taai² alma tya' tsá². Joon mo 'wooi²¹ 'in 'líi¹³ do joon jin² in sii²¹ i 'in líi¹³ do: “Jesús tyá^{2u} to² 'e 'woo²¹ moo'.” Pe jo ngí¹ i 'ido coon¹³ jna' 'wii¹³ joon gatyuu¹³ moo'o.

39 Pe gajin² Jesús:

—Jo unttaa¹³ naa'. Jiin¹³ jaain²¹ lí² faa²¹ 'e gó² 'wii¹³ tyiajna joongi jmaa¹ a coon²¹ milagro coon¹³ to² 'e 'óó³ oo. 40 'In jo 'eei'¹ jna' 'ii jon 'nee¹ mo jna'. 41 Doñi'iin 'in 'iin²¹² in uncoon¹³ jna joon cwo¹ o 'naa' fiin¹³ coon²¹ vasa jmí²¹ 'wii¹³ tsá² tya' Cristo 'naa' la ja² mo sá² 'lee¹² i.

'Áai¹ gó² tya' 'in 'noo¹ tsaa²

42 Faa²¹ gi Jesús jin² in:

—'Áai¹ gó² tya' doñi'iin 'in jmá¹ 'e lí² 'oo¹ o tsaa² 'in xuui²¹² 'in jo¹ líi² jna. 'E tyú² gi tya'a wa'a 'nñu¹ tsá² luu²¹² u coon²¹ too¹ fee¹ joon pii¹ in tsá² 'ii fu tsi jmí¹ ñi¹³. 43 Wana coon¹³ cwoo¹ o jmoo¹ lí² 'óó¹² o tsaa² tyú² gi tyi'i wa'a tyú³ o'o. Tsu tyú² gi wa'a taan^{2u} un juncwii²¹ coon¹³ coon²¹ cwoo¹ o lagi 'a cwóó¹³ o li 'ii²¹ coon¹³ ji tún² cwoo¹ o. Tsu li 'ii²¹ do jo lí² dyú¹ tsá² jí² tya'a coonti 44 joon jo júuin² joo¹³ jogi guu¹ jí² coonti. 45 Joongi wana tí¹³ i jmaa¹ ga'aa¹ a tsaa² tyú³ o'o jon. Tsu tyú² gi tyi'i

wa'a jmaa²a to² ty^u² Dios mo taan²un juncwii²¹
 jluu¹³mo'o lagi tii¹u'u fu li 'ii²¹ coon¹³ ji tún² tii¹³i.
 Ts^u fu li 'ii²¹ do jo lí² dy^u¹ tsá² jí² tya'a ⁴⁶ joon jo
 júuin² joo¹³ joon jogi guu¹ jí² tya'a. ⁴⁷ Wana unni²i
 jmoo¹o 'e lí² 'oo²o tsaa² tyí²du'u coonti ts^u tyá²gi
 tyi'i 'e 'uu¹u'u coon¹³ coon²¹ unni²i li ty^u² Dios to²
 lagi coon¹³ ji tún² unni²i cwóo¹³o li 'ii²¹. ⁴⁸ Ts^u li
 'ii²¹ do jo júuin² joo¹³ jo'gi jí² coonti.

⁴⁹ 'Ts^u jilee²¹mo liñii¹mo coon¹³ jí². Joon 'ná¹
 caai²¹ tsá² ñi² jilaa²¹ fa¹ 'e cwo¹ tsá² Dios. ⁵⁰ 'E
 tyá²-u ñi² pe wana ga'in¹ jmá² tya', ¿'ee coon¹³
 iliñi³gi tún¹? Cwoli¹naa' la lí¹ ñi² tyá² joon cwoli-
 sein²¹moo' 'e tyá² coon¹³ la jaain²¹ la jaain²¹.

10

Jesús 'e²e tsá² tya' 'e xeei²¹ tsá² tsamí² tya'a

¹ Gacwo'íi¹ Jesús fuu²¹ Capernaum. Gangóo¹
 li sii²¹ Judea. Gangóo¹ li' ngoo¹³ jmíi²¹ Jordán li
 'yeei²¹ ñi¹. Do-o galicaain²¹ tsá² fúui¹ líli¹ 'e li
 siin¹²in do. 'E²e Jesús tsá² tún¹ la li 'e gatíi²i. ² Joon
 gangatyéen¹in tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ fariseos li
 siin¹² Jesús. 'In fariseos do 'iin²¹²in jmáa¹a 'e tøø²¹
 Jesús coon²¹ tsaa² tya'a. Joon gaunngíi¹:

—¿Ti cwo¹ ley tya' Moisés júu³ wa'a xeei¹ tsá² 'in
 gacui² cwoo²¹ coon¹³?

³ Joon gañii¹i Jesús:

—¿'Ee to² gaty^u² Moisés?

⁴ 'Ii-gi gajin²in:

—Moisés gacwo'o tsá² júu³ 'e cwo'¹ tsañ^{uu}¹ 'in tsamí² do coon²¹ mo'jí² 'e tíu²mo 'ii. Joon coon¹³ mo'jí² do lí²-i xeei¹ tsá² 'in gacui² cwoo²¹ coon¹³.

⁵ Jesús-gi gajin²in:

—Moisés gacwo¹ júu³ 'e joon ts^u 'wii¹³ 'e soo²¹-'oo' 'naa' yaamoo'. ⁶ Pe mo gajmaa¹ Dios la jilaa²¹ 'e sá² gajmeei¹ Dios tsañ^{uu}¹ coon¹³ tsamí². ⁷ 'Wii¹³ joon ilí² tíui² tsañ^{uu}¹ jmii²¹ coon¹³ sáa³ a joon licaain²¹ coon¹³ tsamí² tya'a. ⁸ Jee²¹² 'in gáí¹ do liin¹ lawa jaain²¹ tsá². La joon jo tigi gáí¹. Joon galí¹ i jaan²¹mo. ⁹ 'Wii¹³ joon jo lí²gi xeei¹ tsá² 'e gauncaain²¹ Dios.

¹⁰ Mo ngataai² coon²¹ in^{uu} joon gaunngí¹ i tún¹ tsá² tya'a 'ee 'øøi²¹-tsi tsá² 'e júu³ do. ¹¹ Joon gasí²¹ i Jesús 'ii:

—'In tsá² 'in tíui² tsamí² tya'a joon cui² cwoo²¹ coon¹³ 'in xeei²¹ unrøøi¹ 'ña'a tsaa². ¹² Wana tsamí² tíui² ñ^{uu}¹ tya'a joon cui² cwoo²¹ coon¹³ 'in xeei²¹gi 'e unrøøi¹ 'ña'a tsaa².

Uncwaai³ Jesús xuui²¹²

¹³ Joon gangajée¹ i tsá² jaain²¹ gáí¹ xuui²¹² tyani Jesús joon 'iin²¹²in wa'a son¹ Jesús tya' 'ido. Pe 'in tsá² tya'a do gají²mo 'in tsá² ngajéei¹ xuui²¹² do.

¹⁴ Mo gani² Jesús galí² 'nii²¹-tsi joon gajin²in:

—Cwoo²oo' cwojalín² 'in xuui²¹² no li siin¹²na. Jo jñí¹³naa' ts^u la líí¹ 'in xuui²¹² no líí¹ 'in ty^u² Dios to². ¹⁵ La ja²mo fuu^{212uu} 'naa' 'in tsá² 'in jo 'ii²¹ to² ty^u² Dios lawa jaain²¹ xuui²¹², 'ii jo 'e itsa'ii²¹ coonti li ty^u² Dios to².

¹⁶ Joon tíi²i Jesús 'in xuui²¹² do, gataan¹²in cwáa¹a 'ido joon mo gataan¹an cwoo²¹ tya' 'ido joon gauncwaa³i.

Jaain²¹ simii²¹ sá² cuu² jafee¹²i Jesús

¹⁷ Li ningóo¹ Jesús tún¹ gajó² jaain²¹ tsañ^{uu}¹ cwiin¹in gasii²¹i 'wojní¹i tyani Jesús. Joon gasii²¹i Jesús:

—Tifo² tyúi¹, ¿'ee 'ná¹ jmaa³aa 'e tiin¹³moo juncwii²¹ tyiia?

¹⁸ Joon gajin² Jesús:

—¿'Ee li' fu²'u jna 'in tyúi¹? Jaan²¹mo 'in tyúi¹ joon Dios 'i. ¹⁹ Ñí³o'o to² ty^u² ley tya' Dios: “Jo foo¹³o tsamí². Jo jngáa¹³mo'o tsá². Jo jmaa²'a 'uun²¹. Jo fu²'u júu³ tajuu²¹ jiin¹³ jaain²¹. Jo cón²on tsá² too². Cwoli'gii²¹mo'o ñ^u²'u coon¹³ saa²'a.”

²⁰ Joon gañii¹i 'in tsañ^{uu}¹ do:

—Tifo², jilaa²¹ 'elo galin^{uu}¹³oo ca mo galixuu²¹²moo.

²¹ Joon gajó^ø² Jesús 'ii 'e 'neei²¹ ni 'ido. Joon gasii²¹i 'ii:

—Coon²¹ 'e 'ná¹gi tyi'i: cwo'nii²¹² jilaa²¹ 'e 'oo²¹²o. Cwo²'o jileei²¹ tsá² tañí² joon lí² 'oo²¹²o 'láai²gi ñ^u²fú². Joon uncaan²¹un coon¹³ jna fiin¹³ ca júun²mo'o tsaa¹ crúu¹³.

²² Pe mo ganúu²un 'elo lí¹ gajmaa¹a fa'í³ joon nga²mo 'wii¹³ lí¹ galisá² cúu¹u.

²³ Joon gajó^ø² Jesús cu' li' li siin¹²in joon gajin²in sii²¹i tsá² tya'a:

—Áai¹ tyan¹ to² wa'a cwói¹ tsá² sá² cuu² 'ña'a ty^u² Dios to² 'ii.

24 Tsá² tya'a do líi¹ ganga'goo²¹-tsi 'e gajin² Jesús do. Pe Jesús gafaa²¹ a tún¹:

—Yuu²¹ tyiia, líi¹ tyan¹ to² tsa'í² jaain²¹ tsá² 'in tsáai¹-tsi 'e sá² cuu² li tyu² Dios to². 25 Tyan¹gi to² 'e tsa'í² jaain²¹ 'in sá² cuu² li tyu² Dios to² lagi jaain²¹ camello ngii¹ jee²¹² too²¹ tya' moocuu².

26 Mo ganúu²un tsá² tya'a 'elo líli¹ ganga'goo²¹-tsi. Joon gaunngii¹ la 'oo²¹ ruu²¹i:

—ǎ'lin inlitiin¹³ mo wa la joon?

27 Joon gajóøi² Jesús 'ii. Joon gasii²¹ 'ido:

—Jo lí² jmá¹ tsá² tiin¹³ 'ña'a pe lii²¹ Dios, tsu² 'e tya' Dios jiin¹³ coon²¹ 'e sá² wa'a jo lí² jmáa¹ a.

28 Joon ga'láa² Tú³ 'wii²¹² faa²¹ a jin² in:

—Nigatu²¹² jna'a jilaa²¹ 'e 'oo² o joongi niga-jalí² oo'o coon¹³ 'na.

29 Jesús-gi gañii¹ i:

—'E la ja² mo fuu²¹² uu 'naa', doñi'in 'in gatú² 'nú¹ si gatúu² ruu²¹i 'ee si jmii²¹ si sáa³ 'ee si 'oo²¹² o si jóon¹ on 'ee si tú² o 'wó² tya'a 'ee 'wii¹³ jna-a si 'wii¹³ júu³ tya' xiiala itiin¹³ tsá² 'ee; 30 'in jmoo¹ o la joon i'ii²¹ mo cíein¹³ líi² gi 'in taain²¹² fu juncwii²¹ lo. I'ii²¹ mo 'nú¹, ruu²¹i, sáa³ a, jóon¹ on, 'wó² tya'a fiin¹³ wúu¹ iní². Joongi itiin¹³ mo mi 'iin² juncwii²¹. 31 Pe fúu¹ mo 'in líii¹ tsá² tyiin² mo nano pe mi tí² jmii²¹² joon tsá² 'wéi¹ iliin¹. Joon fúu¹ mo 'in tsá² 'wéi¹ nano iliin¹ tsá² tyiin² mi tí² jmii²¹² joon.

Xiia'gi tún¹ jmoo¹ o Jesús júu³ ijúun² in

32 Ngaliin² Jesús coon¹³ tsá² tya'a soo²¹ o fu Jerusalén joon gangó¹ Jesús nifu. Li³ i tsá² tya'a 'e tsáa¹ a 'ido fu Jerusalén 'wii¹³ joon líi¹ tsa'goo²¹-tsi

tsá² tya'a. Joon 'in catyaa² do gangalín² 'goo²¹o. Joon gatø¹¹ tún¹ Jesús jiin¹³ 'in dyatuuin¹ tsá² tya'a. Joon ga'láa² 'wii²¹² gasii²¹¹ tsá² tya'a jilaa²¹ 'e 'noogi 'e tsangí²¹i. ³³ Gajin²in:

—Ñí²duu' la ngalii²¹¹i' lo fu Jerusalén. Joon do-o injaan¹³in tsá² jna, 'in Ruu²¹na Tsá², tyani 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tifo² tya' ley. Joon 'ii ityu² to² ijúun²na. Joon injaan¹³in jna ja'cwoo²¹ tsá² coon²¹ fuu²¹. ³⁴ Joon 'in tsá² do iungøø¹i jna joongi ipóo²¹i jna joongi i'ñí¹i ní³ii joongi ijngaa¹²in jna. Pe mi tsín¹ 'ní¹ jmii²¹² ijiin¹oo tún¹.

Jacobo coon¹³ Wó³ mii¹i coon²¹ favor

³⁵ Joon gangatyéen¹in Jacobo coon¹³ Wó³ jóon¹ Zebedeo li siin¹² Jesús. Joon gasii²¹¹i:

—Tifo², 'iin²¹²moo'o 'e jmaa²o'o coon²¹ 'e mii²¹¹i'i.

³⁶ Joon gaunngii¹i Jesús:

—¿'Ee 'e 'iin²¹²naa' ilí² tyii'?

³⁷ 'Ii-gi gajin²in:

—Cwo¹³o jna'a wa'a yii²¹a'a jmaai¹³ la cataain²¹ caa¹o'o. Jaain²¹ li' tsáa¹ jaain²¹gi li' tooin²¹² mi tyuu¹³u to².

³⁸ Joon gasii²¹¹i Jesús 'ii:

—Jo ñí³ 'naa' 'ee 'e mii²¹¹ no. ¿Ti taa²¹ wúu¹ la li 'e wúu¹ 'e tsangí²¹na? ¿Ti lí² júun²naa' la ijúun²na?

³⁹ 'Ii-gi gañii¹i:

—Li¹³oo'o —jin²in.

Pe Jesús-gi gajin²in:

—Ja²mo, 'naa' 'ná¹ moo²oo' wúu¹ la imó³ jna joon 'ná¹ júun²moo' la ijúun²na. ⁴⁰ Pe 'e cwaa²¹ tsá² caa¹na li' tsáa¹ tiin¹³ li' tooin²¹² jo tii²¹na cwó³oo 'e

joon. Pe 'e tñi²¹ ñii²¹ jiin¹³ 'in nináa¹ tyá² tya'o. 'E lo-o tya' 'e 'iin²¹² in Dios.

⁴¹ Joon mo ganúu²un 'in tsá² tya'a dyéi¹ do gatsa'nii²¹-tsi tya' Jacobo coon¹³ Wó³. ⁴² Pe joon gatø¹ Jesús 'ii joon gajin²in:

—La lí' 'e ñí² 'naa', 'in tsá² 'in 'oo¹o to² tya' nacíoi¹³ fu juncwii²¹ tyá²o to² 'ii²¹. Joongi jileei¹³ tsacøøi¹³ jee²¹² 'ii tyá² to² ce tyí². ⁴³ Pe jo lí² la joon jee²¹¹² 'naa'. Lí' cñ¹³ i lí². 'In 'iin²¹² in jméi¹ 'ña'a tsafeei¹ jee²¹² 'naa', 'ii 'in tñi²¹ uncoon¹³o 'in catyaai²gi do. ⁴⁴ Joon doñi'iin jee²¹² 'naa' 'in tyá² to² nifu, 'ii 'in uncoon¹³ jileei²¹. ⁴⁵ Jo mo cwéei¹ 'in Ruu²¹ Tsá² wa'a uncoon¹³ tsá² 'ii. 'Ii-o gacwée¹ 'e uncoon¹³o tsá². Joongi gacwée¹ 'e cwoo¹ juncwii²¹ tya'a lawa 'e 'laa¹³ 'e jmaa¹ tiin¹³ tsá² fúui¹.

Un'láai² Jesús 'in tsatíui² Bartimeo

⁴⁶ Joon gatyaliin² Jericó. Joon mo ga'wooi²¹ Jesús coon¹³ tsá² tya'a coon¹³ tsá² fúui¹ líli¹ 'a fuu²¹ do, do-o nityiin¹ in jaain²¹ tsatíui² sii²¹ Bartimeo, jóon¹ Timeo, co' fu¹. Mñ¹ i caridad. ⁴⁷ Mo ganúu²un 'e gangíi¹ Jesús tsá² Nazaret 'in tsatíui² do galáa² 'wii²¹² 'oo¹o jin²in:

—Jesús, jóon¹ David, fúu² cwoliin¹un jna!

⁴⁸ Fúu¹mo gajíi²mo 'ii jin²in:

—Jo to²o mñ¹³.

Pe 'ii-gi gatø² tá²gi:

—Jóon¹ David, fúu² cwoliin¹un jna!

⁴⁹ Joon gajaan¹ Jesús. Joon gajin²in:

—Te'duu' lo.

Joon gangaliin² 'in gasii²¹ 'in tsatíui² do:

—Tya²-o'o. Ráan²un no tsá do tø¹ø 'nñ.

⁵⁰ Joon tsifu gat^{uu}²¹ 'mi'jná³ 'yaa'²¹i joon ga'í²i 'e ngatyéen¹in li siin¹² Jesús. ⁵¹ Joon gaunngí¹i Jesús 'ii:

—ǃ'Ee 'iin²¹²un 'e lí² tyi'i?

In tsatíui² do gañii¹i:

—Tifo'², 'iin²¹²na jǃǃ³ǃǃ.

⁵² Jesús-gí gajin²in:

—Lí²-i cwoo'²o. Ni'láa²mo'o 'wii'¹³ jo'¹o lí²u'u.

Tsifu joon 'in tsatíui² do galí²-i jǃǃ². Joon gan-goo²¹o la caain²¹ tya'i fu li ngóo¹ Jesús.

11

Í² Jesús Jerusalén

¹ Mo gatyalín² tyan' Jerusalén co' fuu²¹ Betfagé coon¹³ Betania joon gatyalín² tsaa¹ moo'²¹ sii²¹ moo'²¹ Olivos. Joon gasii¹in Jesús gáí¹ tsá² tya'a.

² Gasii'²¹i:

—Cwolíin²duu' 'e fuu²¹ pi'³ náa¹ do. Mi tyalín²naa' joon imáa¹naa' jaain²¹ bu'³ siin¹² 'neeí²¹². Jaain²¹ bu'³ 'in jo mo cwó² jiin¹³ jaain²¹. Joon laa²¹²naa' joon tǃ²ǃǃ' fu lo. ³ Wana 'in jin²in: “Ee li' jmoo²oo' la no”, joon fuu²uu': “Fii²¹²oo'o 'néi¹ta 'in bu'³ lo. Joon tsifu yajaa²¹²na'a 'inlo.”

⁴ Joon gangalín²mo joon gatsee'²¹mo 'in bu'³ do siin¹² 'neeí²¹² coon²¹ tya'i fu¹ tyan' coon²¹ 'ooca'ná¹. Joon gasi'²i 'nii²¹² tya' 'ido.

⁵ Inlíi¹³ 'in teein¹ do gajin²in:

—ǃ'Ee jmoo²oo'? ǃ'Ee li' sí¹³ii' 'nii²¹² tya' 'in bu' no?

⁶ 'Ii-gí gañii¹i la to² nigaty^u² Jesús 'e jin²in. Joon gacwoo¹ 'ido ngaliin¹. ⁷ Tsifu gatǃ²ǃ¹³o 'in bu' do li

siin¹² Jesús. Joon gaunfuu²¹ sii¹³in moo'wóo¹ bu³ do. Joon gacwó² Jesús. ⁸ Lí¹ fúui¹ 'in gani¹³ sii¹³ tya'i fu¹. 'Inlí¹³ gaty^u²u nii²¹² moo²¹ joon gatyaa¹ a nifu li ngóo¹ Jesús.

⁹ La 'in ngalín² nifu lagi 'in jalín² li caluu 'oo¹o. Jløø¹³mo 'oo¹o jin²in:

—iViva tsá² cwaa³mo 'in nigasii¹in Dios! ¹⁰ iLí¹ tyá² mi tyá² 'ii to² la to² 'e gatyá² 'lí²¹² røøi¹³ David! iÑa'ñá¹u uncoon¹³ jna'a! —jin² tsá² do.

¹¹ La joon ga'i² Jesús Jerusalén. Joongi ga'i² iyíia² cwo¹ do. Mo ngayuui¹³ gajøø² ce jilaa²¹ 'e sá² la 'ui joon gangaa¹³in fu Betania tún¹ coon¹³ jiin¹³ 'in dyatuuin¹ tsá² tya'a tsu joon nica'lóo².

'H² Jesús tsiífú² tya' 'mó² cwarí³

¹² Mo ca jná² tún¹ mo ga'wooi²¹ Jesús Betania joon galili³i un'aa²i. ¹³ Joon wíin² gani²¹ coon²¹ 'mó² cwarí³ tsi mo³. Joon ngajøø² wana tsi cwarí³ 'e 'mó² do pe jiin¹³ mo³o gani²¹ mo tyíia² tsu jo mo tí² jiin²¹ 'e sá² do. ¹⁴ Joon gasii²¹ Jesús 'e 'mó² cwarí³ do. Joon gajin²in:

—Ce jiin¹³ jaain²¹ jo 'in dø¹ 'oofuu²¹ tyi'nú coonti —jin² Jesús.

Joon ganúu²un tsá² tya'a 'e jin²in do.

Jesús 'woo¹i tsá² 'in néei¹ i'yíia² cwo¹ 'in 'nii¹i

¹⁵ Mo licíin²¹ joon tyalín² Jerusalén. Mo ga'i² Jesús fu i'yíia² cwo¹ feei¹ si² do ga'láa² 'wii²¹² 'woo¹i jileei²¹ 'in 'nii¹ coon¹³ 'in ló². Gajiin¹mo mesa li néei¹ 'in unfuui²¹² cuu² joongi li néei¹ 'in 'nii¹ maa²¹². ¹⁶ Joon jo cwoo¹ Jesús 'in ngíi¹ tyan¹

jiin¹³ coon²¹ laa²¹² li' tsi i'yíá² cwo¹ do. 17 Joon gajin²in:

—Ni jí² tya' Dios jin²:

'Ná³uu lo ilisii²¹ 'nú¹ tya' júu³ tyá² tya' la tøøi² cwoo¹³ juncwii²¹.

Pe 'naa'gii' najmaa²aa' lawa coon²¹ tsi too²¹ tya' 'uun²¹ do.

18 Joon jileei¹³ 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tifo² tya' ley ganúu²un. Joon 'wii¹³ ninga'goo²¹-tsi tsá² jilaa²¹ 'e 'ee¹ Jesús 'gøø¹²¹mo 'in tsacøøi¹³ do coon¹³ tifo² tya' ley. 'Wii¹³ joon ga'noo¹²on xiiala ijngaa¹²i Jesús. 19 Pe mo ga'í² núu³ gacwo¹¹ Jesús coon¹³ tsá² tya'a 'e fuu²¹ do.

Galituu²¹ 'e 'mó² cwarí³

20 Mo gajná² 'áa³gi gangíi¹i tya'i fu¹ li si² 'e 'mó² cwarí³ do. Joon ganí²i 'e 'mó² cwarí³ do nigalityuu²¹ ca tí² jmóo³. 21 Joon gati²-tsi Tú³ joon jin²in sii²¹i Jesús:

—Tifo², jøø²du', nigalityuu²¹ 'e 'mó² cwarí³ do 'e ga'ii²i tsiifú² tya'a do.

22 Joon gañii¹i Jesús sii²¹i tsá² tya'a:

—Jo cuu¹³-oo' coon¹³ Dios. 23 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', doñi'iin 'in gajin²in sii²¹i 'e moo²¹ lo: “Jiin¹³ joon 'u²u fu tsi jmiñi¹.” Wana jo toin² 'i¹-tsi joon jo¹o líi² 'e tsatiin¹³mo 'e la lí² 'e nigajin²in do, joon la joon ilí². 24 'Wii¹³ joon fuu²¹²uu 'naa', jilaa²¹ 'e mí²ii' 'naa' coon¹³ júu³ tyá² wana jo¹o líi²naa' 'e 'ii¹³naa' joon la joon ilí². 25 Mo foo¹³naa' Dios joon seein²¹ jaain²¹ 'in 'eei¹ 'naa' jmaa²aa' feei¹-oo' tsaa² tya'a. Joon la joon i'íin²mo

Ñu¹u¹ tyín¹ ñu¹fú² tsaa² tyi'naa'. ²⁶ Wana 'naa' jo 'ín²naa' tsaa² tya' tsá² joon la joon Ñu¹u¹ 'in tyín¹ ñu¹fú² jo 'ín² tsaa² tyi'naa'.

To² 'e 'oo¹o Jesús

²⁷ Joon gangalín² tún¹ fu Jerusalén. La 'ñ²¹² ngñ¹ Jesús i'yíia² cwo¹ do joon gangatyén¹in 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ tifo² tya' ley joongi coon¹³ tsacøøi¹³. ²⁸ Joon gaunngñ¹i 'ido 'ii:

—¿'in tyu² to² 'e jmoo²'o la no? ¿'in gatyu² to² 'e jmaa²'a la no?

²⁹ Jesús-gi gañii¹i sñ²¹i 'ido:

—Jna-gi iunngñ²duu. Wana gañii²ii' tyiia joongi ifo³oo 'naa' 'in tyu² to² 'e jmoo³oo 'elo. ³⁰ ¿'in gasii¹in Wó³ saai²¹ tsá² jmñ²¹? ¿Tí Dios owa tsá²'ee? Ñii²duu' jna.

³¹⁻³² Joon ga'láa² 'in tsá² do 'wii²¹² jo cwo¹'o júu³ ruu²¹i, jin²in:

—¿'Ee sí¹³i'?

Jo lí² jin²in 'e Dios gasii¹in 'i, jon'gi lí² jin²in 'e tsá² gasii¹in 'i 'wii¹³ 'goo²¹o. Wana gajin²: “Dios gasii¹in 'ii”, joon 'i¹-tsi ijin²in Jesús: ¿'Ee lí' jo jo¹ lí²naa' 'ii? Pe wana gajin²in: “Tsá²-a gasii¹in 'ii”, ityá² 'nii²¹-tsi jileei²¹ tsá² 'wii²¹² jilee²¹mo 'i¹-tsi 'e la ja²mo Wó³ do cwoo¹ júu³ tyú² tya' Dios.

³³ 'Wii¹³ joon gasii²¹i 'in tsá² do Jesús:

—Jo ne² jna'a.

Jesús-gi gasii²¹i 'ii:

—Jon'gi jna fo³oo 'naa' 'in tyu² to² 'e jmoo³oo la no.

12

Júu³ cwáain¹ tya' tsá² 'in jmoo^{1o} to² 'e gó²

¹ Ga'láa² Jesús 'wii²¹² gatyaa¹ júu³ cwáain¹ ejem-plo. Joongi gasii²¹i tsá²:

—Galiseein²¹ jaain²¹ tsá² 'in gajñii¹ 'mó² wuun-jøø¹³. Coon²¹ tyiia²¹ fee¹ ngajna². Joon gajmaa^{12a} coon²¹ 'yá² joongi gajmaa^{1a} coon²¹ li 'woo²¹ jmi¹³ mi¹³ wuunjøø¹³ do. Gajmaa^{1o} jon coon²¹ po¹³ ní¹ li tsaun'øø¹¹i tyiia²¹ tya'a.

'Mi yuui¹³ joon gatyaa^{1a} cwoo²¹ 'in xeei²¹ 'wó² tya'a do. Joon 'ña'gi gangóo¹ wíin². ² Mo gati² jiin²¹ 'e gafuu²¹ mi¹³ wuunjøø¹³ do joon gasii¹ⁱⁿ jaain²¹ tsa'leei¹³ tya'a 'e cón² 'ido jiin¹³ mi¹³ wuunjøø¹³ 'e tsíi²ⁱ. ³ Pe 'in tsá² ní² 'wó² do gasaan¹²ⁱⁿ 'in tsa'leei¹³ tya' fii²¹² 'wó² do. Gajmee²¹ⁱ joon gasiin¹ⁱⁿ ni 'ido jo 'e tyiian¹ coonti. ⁴ Joon 'in tsá² fii²¹² 'wó² do gasii¹ⁱⁿ jaain²¹gi tsa'leei¹³ tya'a. Pe 'inlo-gi ga'øøi¹ 'in ní² 'wó² do. Coon¹³ cuun²¹² gauncwuu²¹ⁱ 'in tsá² do, galiwúui¹ mootyíi¹ⁱ. Joongi gajíi^{2mo}. ⁵ Pe gasii^{1mo} tún¹ jaain^{21gi}. 'Ii-gi gajngaa^{12mo}. Mo licíin²¹ gasii¹ⁱⁿ fúui^{1gi} pe 'inlíi¹³ gajmee²¹ⁱ joon 'inlíi¹³gi gajngaa^{12mo}.

⁶ Joon jaain²¹ jóon^{1on} 'ña'a 'in seein²¹ tya' fii²¹² 'wó² do 'in 'iin²¹²ⁱⁿ 'áai¹. Joon li' tséi¹ gasii¹ⁱⁿ 'ii ga'i¹-tsi: “Ná¹-a ili'gøø¹²¹ mo yuun²¹ tyiia lo.” ⁷ Pe 'in tsá² gajmaa^{1a} to² do gasíi²ⁱ jee²¹² 'ii: “Inlo-o 'in 'ii²¹ jilaa²¹ 'e 'oo^{1o} jmii²¹ mi júun²ⁱⁿ 'ido. Cwojn-gaa^{12na} 'ino joon ilí² tyijna'o' jilaa²¹ 'e 'oo^{1o} lo.” ⁸ La joon gasaan¹²ⁱⁿ joon gajngaa^{12mo} 'in jóon¹ fii²¹² 'wó² do. Gatyii^{2mo} 'ido li t'i tyiia²¹ do.

9 'Joon, ¿'ee ijmá¹ 'in fii²¹² 'wó² do? Ijó¹ tsifu joon ijngaa¹²mo jileei²¹ 'in gajmaa¹a to² do. Joon icwo¹o 'in xeei²¹ 'e 'wó² do.

10 ¿Tí jo mo gauntsáa¹ 'naa' 'e jin² ni jí² tya' Dios? 'E cuun²¹² 'e gapii²¹ 'in jmoo¹³o 'nú¹ lí' co' lawaa' jo tseein²¹.

Pe 'e joon cuun²¹² nifu. 11 'Elo-o gajmaa¹a Ña'ñu¹u' joon 'áa¹mo 'ya²gi líi²na'.

12 'Wii¹³ ñii¹ 'in tsá² do 'e faa²¹a Jesús 'e júu³ cwáain¹ tya'a joon 'iin²¹²in saan¹mo. Pe 'wii¹³ 'gøø²¹mo tsá² gatuu²mo 'ido. Joon ngaliin¹mo.

Júu³ tya' 'e 'nñ¹ tsá²

13 Mo galiciin²¹ gasii¹in tsacøøi¹³ 'inlíi¹³ tsá² fariseos coon¹³ tsá² tya' Herodes lí siin¹² Jesús. 'Iin²¹²in jma¹ xiiala ili'nñ¹i Jesús coon¹³ júu³ tya'a.

14 Joon gangalín² 'inlo gasii²¹i Jesús:

—Tífo², ne² jna'a 'e 'nu-u fo²o 'e la jai² joon jo nuu¹³uñ 'ee jin² jiin¹³ jaain²¹ tsá², 'wii¹³ joon jo jmoo²o la líi¹ tsá². Jiin¹³ fu² tyú² tya' Dios 'e²o'o. Fu²u jna'a, ¿tí 'ná¹ tyii²¹²i' cuu² tya' tsaa'to² César tyíin¹ Roma owa'a jo tyii²¹²i' 'ee? ¿Tyii²¹²i' sí jo tyii²¹²i' 'ee?

15 Pe lí³i Jesús 'e gó² 'e faa²¹ 'ido. Joon gajin²in:

—¿'Ee lí' 'iin²¹²naa' 'e tee²¹ jna? Cwotyíian¹duu' coon²¹ cuu² joon jøø³duu.

16 Gangatyíian¹o joon mo ganii²¹ Jesús joon gaunngii¹i:

—¿'lín ní² 'elo joongi 'iin 'e sii²¹ 'e toon¹ lo?

'Ii-gí gañii¹i:

—Tya' César 'edo.

17 Joon gasii²¹i Jesús 'ii:

—Cwoo²oo' jon 'in tyu² to² Roma jiin¹³ 'e gatí²i, la joon jon cwoo²oo' jon Dios 'e gatí²i.

Unngü¹i tsá² Jesús cwáain¹ tya' 'e jiin¹ tsá² tún¹

¹⁸ Joon gangalín² li siin¹² Jesús 'inlíi¹³ tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ saduceos. 'In tsá² do 'i¹-tsi 'e jo jiin¹gi tsá² mi júun²in. Joon gajin² 'in tsá² do sh¹²¹i Jesús:

¹⁹ —Tifo², gatyu² Moisés to² jna' wana júin¹ jaain²¹ tsañuu¹ joon jo xuui²¹² seein²¹ tya' tsamí² tya'a 'in ruui²¹ 'in najúin¹ do 'ná¹ cu²mo cwoo²¹o coon¹³ 'in tsamí² 'nhí² do. Joon liseein²¹ yuu²¹ tya' 'in ruui²¹ najúin¹ do. ²⁰ Galí² 'e galiseein²¹ dyái¹ simii²¹ la 'oo²¹ ruu²¹i. Joon 'in feel¹gi do gacui² cwoo²¹o. Pe gajún¹mo jo jóon¹on gasái¹. ²¹ 'In li tí² ngái¹ do joon gacui² cwoo²¹o coon¹³ 'in tsamí² 'nhí² do. Jún¹mo jon pe jo 'in jóon¹on 'e gasáa¹i. La joon jon galí² coon¹³ 'in li gatí² ngaai²¹ do. ²² La joon gacui² cwoo²¹o la ji dyái¹ do coon¹³ 'in tsamí² jaain²¹ do. Pe jiin¹³ jaain²¹ jo gasáai¹ jóon¹on. Coon²¹ mo gajún¹mo jon 'in tsamí² do. ²³ Galí²-i la joon, joon nano fu²¹u jna'a, mi jiin¹in tsá² jee²¹² 'lí²¹², ¿'naai jee 'in dyái¹ do iliin¹ tsamí² tya'a? Tsu ji dyái¹ do gacu²mo cwoo²¹o coon¹³ 'in tsamí² do.

²⁴ Joon gañii¹i Jesús tya'a:

—Jo joon, lí' chí¹²i 'i¹-oo'naa' 'wii¹³ jo cwii¹ii' jí² tya' Dios jon'gi 'ii²¹ tya' Dios. ²⁵ Tsu mi jiin¹ 'in najúin¹ jon'on tsañuu¹ tiin¹³ jon'on tsamí² lí²gi cui² cwoo²¹o. Iliin¹ la líi¹ ángeles taai² ñu¹fu². ²⁶ Joon fo³gí júu³ xiia' cwáain¹ tya' mi jiin¹ tsá²

tún¹. ζTi jo mo ñíí² 'naa' ni jí² tya' Moisés 'e gafaa²¹ Dios coon²¹ jee²¹² 'mó² 'e coo²¹? Gajin²⁰ la lo: “Jna-a Dios tya' Abraham, joongi tya' Isaac, joongi Dios tya' Jacob”, jin² Dios. ²⁷ Coon¹³ la joon 'øøi²¹-tsi tsá² 'e Dios jon'on Dios tya' 'lii²¹² 'i pe Dios tya' 'in nijiin¹in. 'Wii¹³ joon jo la joon 'e 'i¹-oo' no tsu jiiin¹in tsá² tún¹.

²⁸ E to² tyu² Dios 'e tyiin²gi

²⁸ Joon gatyiaa²¹ jaain²¹ tifo² tya' ley. 'Ido-gi ganúu²un 'e siii¹ Jesús coon¹³ 'in saduceo do. Joon 'wii¹³ ñii¹o 'e nigañii¹i Jesús 'e la ja²mo joon gaunngii¹i jin²in:

—ζ'Noo 'e nifu tya' jilaa²¹ to² tyu² Dios?

²⁹ Jesús-gi gañii¹i:

—'Elo-o nifu tya' jilaa²¹ 'e tyu² Dios to²: “Nuu²duu' tsá² Israel, 'in Ña'ñu¹u' Dios jaan²¹mo 'i seein²¹. ³⁰ Cwoli'iin²¹²naa' Ña'ñu¹u' Dios tyii' ce caain²¹-oo'. Joon cwoli'iin²¹²naa' 'ii coon¹³ jilaa²¹ alma tyii' joongi coon¹³ jilaa²¹ 'e 'i¹-oo' joongi coon¹³ jilaa²¹ wa² pí³ tyii'. 'Elo-o 'e nifu to² tyu² Dios.” ³¹ Joon 'e li tí² tún² li la li 'elo-o jon: “Cwoli'iin²¹²naa' jileei²¹ tsá² xeei²¹ lawa yaamoo'.” Jo 'e sá² 'e to² tyu² Dios 'e tyiin²gi lagi 'elo.

³² Joon gajin² 'in tifo² tya' ley do:

—Tifo², ja²mo júu³ tyi'i. Jo¹o 'e fo² 'nu no. Jaan²¹mo Dios seein²¹. Jo 'in xeei²¹gi seein²¹ jiiin¹³ 'ii-o. ³³ Tyiin²gi 'e li'iin²¹²na' Dios ce caain²¹-tsi' joongi 'e 'iin²¹²na' 'ii coon¹³ jilaa²¹ 'e 'i¹-tsi' joongi coon¹³ jilaa²¹ alma tyi' joongi coon¹³ jilaa²¹ wa² pí³ tyi' joongi un'néei¹na' jileei²¹ tsá² xeei²¹ lawa

yiia-o'. Tyiin²gi 'elo lagi jilaa²¹ fa¹ 'e cwo¹ tsá²
Dios coon¹³ jilaa²¹ 'e jún¹ tsá² ni altar.

³⁴ Mo ganí² Jesús 'e gañii¹i 'ido røø²¹ tiin¹³ la
ja²mo ce jilaa²¹ joon gasii²¹i Jesús 'ii:

—Xuu 'ná¹gi 'e tyu² Dios to² 'nu —jin² Jesús.

Joon jiiin¹³ jaain²¹gi jo tá²gi-tsi 'e unngii¹gi.

Jóon¹ David Cristo

³⁵ Joon tyiin¹ Jesús fu i'yíia² cwo¹ 'e²e tsá² joon
jin²in:

—¿Xiiala li 'e jin² tifo² tya' ley 'e Cristo jóon¹
David 'i? ³⁶ Tsu 'lii²¹² David 'ña'o gajin²in coon¹³
'ii²¹ tya' 'in Espíritu Tyú² tya' Dios:

Dios Jmii²¹ gasii²¹i Señor tyiia:

“Ní²i caa¹na tsáa¹ ca mi lii²oo jileei²¹ 'in 'eei¹ 'nu,
joongi núu²o jilaa²¹ to² 'e tyu²u.”

³⁷ ¿Pe xiiala lí² 'e jóon¹ David Cristo? Tsu 'wii¹³
David do gaunsii²¹ 'ii Señor tyiia —gajin² Jesús.

Joon fúu¹mo 'in tsá² taain²¹² do núu²o jløø¹³mo.
Núu²o coon¹³ ce tún² jilaa²¹ 'e jin² Jesús.

'Nii¹i Jesús tifo² tya' ley

³⁸ La jee²¹² 'e²e Jesús tsá² gajin²o:

—Tíi¹moo' coon¹³ 'in tifo² tya' ley 'in 'iin²¹²in
ngi¹ jee²¹² 'nú¹ coon¹³ 'mi² cwaa²¹ joon sii²¹i tsá²
'aa²¹²u coon²¹ tún². ³⁹ 'Ii 'noo¹o li tyiin²gi icwá²
inu cwo¹ sinagogas joongi li tyú²gi li gø² tsá².

⁴⁰ Joongi ngii¹o to² 'uun²¹ 'e sá² tya' tsamí² 'nii² joon
wa'a jo li lí³ tsá² jmoo¹-o cwaa²¹ liili júu³ tyú² tya'a.
Pe 'ii-gi inii²¹ wúu¹gi.

Cwáain¹ tya' cuu² 'e gacwo¹ jaain²¹ tsamí² 'nii²

⁴¹ Joon galí² i cafu mo tyín¹ Jesús fu i'yíia² cwo¹ do co' li si' caja to² tsá² cuu². Jøø² Jesús xiiala to² tsá² cuu² do. Joon líi¹ fúui¹ 'in sá² cuu² gato¹o 'láai²gi. ⁴² Jee²¹² lo-o gatyíia²¹ jaain²¹ tsamí² 'nñi², jaain²¹ 'yíia'nñi² tañí² 'áai¹. Joon gato¹o 'in tsamí² 'nñi² lo tsi caja tún² centavo pi³ ñí³ yúun², 'e tyín¹xu líli¹. ⁴³ Joon gatø¹ Jesús tsá² tya'a joon gasii²¹i:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', 'in tsamí² 'nñi² lo nigacwoo¹ 'láai²gi tyani Dios la jee²¹² jileei²¹ 'in nigato¹ cuu² 'e caja lo. ⁴⁴ Tsu 'in catyaaí² do nigacwoo¹ jiiin¹³ 'e nigasái¹ tya'a pe 'in tañí² lo nigacwoo¹ jilaa²¹ 'e 'oo¹o tya' 'e taain¹ fu juncwii²¹.

13

Ifín¹ tsá² 'e cwo¹ fee¹ do

¹ Mo gacwo'íi¹ Jesús fu i'yíia² cwo¹ fee¹ do jaain²¹ tsá² tya'a gasii²¹i 'ii jin²in:

—Tífo², jjøø²du'u 'e cuun²¹² lo joon jjøø²du'u 'e 'nú¹ coo¹³ líli¹ no! jLíi¹ 'ya²gi jilaa²¹ 'elo!

² Pe Jesús-gi gañii¹i:

—Nano jjøø¹³ø 'e 'nú¹ coo¹³ líli¹. Pe jée¹giXu jo iján² jiiin¹³ coon²¹ cuun²¹² 'e sifúui¹gi. Jilaa²¹a ixée²mo.

Li² ilí² la nu'gi i'ín² juncwii²¹

³ Joon ngalín² fu moo' Olivos 'e si² tyani 'e cwo¹ fee¹ do. Coon²¹ li tyín¹ Jesús coon¹³ Tú³ coon¹³ Jacobo coon¹³ Wó³ coon¹³ Díi³ gasii²¹i 'ii Jesús 'uun²¹mo:

4 —'Ii²¹²i'i 'e fuu²¹du'u jna'a, ɛlii ilí² 'e nafaa¹³a do? ɛNoo 'e li² jmáa¹a 'e jin² jilaa²¹ 'elo mi lí²?

5 Jesús-gi gañii¹i:

—Tíi¹moo' 'e ce jiin¹³ jaain²¹ jo 'in coon²¹ 'naa' too². 6 Tsu líi¹ fúui¹ 'in jalín² coon¹³ 'e sii²¹ jna. Joon ijin²in: “Jna-a Cristo.” Joon coon¹³ la joon icoon¹on tsá² fúui¹ líli¹ too².

7 'Pe mi núu³uun' 'e faa²¹ tsá² 'nii²¹ jmoo¹o tsá² si ijmáa¹a tsá² 'ee jo foo¹³naa' tsu la joon ilí² pe jon'on mo tsée¹mogi joon. 8 La coon²¹ la coon²¹ nació¹³ itéen²mo jon, joon la jaain²¹ la jaain²¹ tsaa'to² itéen²mo jon. Joongi ijøø²¹ 'wó² líli¹ la caain²¹ juncwii²¹. Joon iliun'aai² tsá² joon ito¹ tsá² mii¹³. Joon jiin¹³ coon¹³ 'elo-o i'láa² 'wii²¹² 'e wúu¹ ijó¹.

9 'Pe lí³ii' jmaa²aa', un'øø²naa' yaanaa' tsu ijaain²¹ tsá² naa' tyani tsacøøi¹³ nisicaain²¹. Joon do-o i'níi¹ 'naa' joongi ipóo²i 'naa' tsi inuu cwo¹ sinagogas. Ilii²¹moo' cwolín²naa' tyani tsaa'to² tsafeei¹ joongi tyani røøi¹³ 'wii¹³ tyiajna-a. Joon tyani 'in tsá² do ifoo²oo' cwáain¹ tyia. 10 Joon la nu'gi ityéi¹ juncwii²¹ 'ná¹-a tyá² tsá² júu³ tya' xiiala ijmá¹ Dios tiin¹³ tsá² tyani jileei²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹. 11 Joon mi tsajée¹i tsá² 'naa' tyani tsaa'to² jo cuu¹³-oo' 'e isii²¹naa'. Jo 'e i¹-oo', jiin¹³ cwośi¹³ii' 'e cwo¹ 'in Espíritu Tyá² tya' Dios 'naa' tsu jon' 'naa' 'in faa²¹ do pe 'in Espíritu do faa²¹a. 12 Ruu²¹mo ijaan²¹i ruu²¹i ijúun²in, joon jmii²¹gi ijaan²¹i jóon¹on. Jileei²¹gi jóon¹on ili'ee¹mo jmii²¹ joongi ijngaa¹²mo. 13 'Wii¹³ jna-a

jilee²¹ mo ili'ee¹ mo 'naa' pe tya' jileei²¹ 'in jmoo¹ o taa²¹ coon¹³ jna ca mi tyei¹ joon itiin¹³ mo 'ii.

14 "Li²¹² Daniel, 'in gacwoo¹ júu³ tyá² tya' Dios, gataan¹ an ni mo'jí² cwáain¹ tya' jileei²¹ 'in un'lii¹³ tsá² joongi 'in jmoo¹ o caai²¹ tsá². Joon mi moo² oo' 'inlo taain¹ li jo tí² i taain¹ ('in núu² un, cwo'øø²¹ mo-'o'o) joon 'in néei¹ Israel 'ná¹ cwiin¹ in fu moo²¹. 15 Mi tí² jmí²¹² joon wana teen¹ in caluu 'ná¹ jo lí² wa'a tsatáa¹ i i'woo²¹ 'e sá² tya'a. 16 Joongi wa mo 'in taain²¹² jmoo¹ o to² jo lí² cwotyaliin¹ wa'a tsatyii²¹ si¹³ in. 17 'Áai¹ gó² tya' tsamí² 'in tyéin¹ yuun²¹. Joongi líi¹ fúu² 'in seein²¹ yuun²¹ cuu²¹ tui²¹ mi tí² 'e jmí²¹² joon. 18 Mí²¹² tyani Dios wa'a jo 'ná¹ cwiin²¹ in mi tí² jiin²¹ cwí². 19 Líi¹ lisá² wúu¹ jee²¹² jmí²¹² joon. Coon²¹ wúu¹ 'e jo mo ñii¹ tsá² ca la mo gajmaa¹ a Dios juncwii²¹. Joongi jo lisá² gi mi liciiin²¹. 20 Joon wana jo unxú² gi Ña'ñu¹ u' 'e jmí²¹² joon jo 'in taa²¹ ce jiin¹³ jaain²¹. Pe tsu 'wii¹³ 'iin²¹² mo Dios 'áai¹ 'in tsá² do 'in gatyii¹³ in nigali² gi 'e jmí²¹² do.

21 'Joon wana 'in si²¹ 'naa' jin² in: "Jóø²øø¹, lo siin¹² Cristo" si jin² in 'ee: "Jóø²øø¹, do-o siin¹² i", jo jo¹ cwoliin¹ naa'. 22 Jo jo¹ cwoliin¹ naa' júu³ tya'a tsu ijalín² tsá² 'in jin² 'e Cristo 'ii si 'in jin² 'ee 'e cwoo¹ júu³ tyá² tya' Dios pe jo jo¹. Jalín² jajmaa¹ a lí² milagro 'a coon²¹ on tóo² ca 'in gatyii¹³ in Dios wa' ilí². 23 Pe gafuu²¹² uu 'naa' jilaa²¹ 'elo jée¹ gi 'e 'naa' jmaa² aa' lí³ -'oo'.

Xiiala ilí² mi cwéei¹ 'in Ruu²¹ Tsá²

24 Faa²¹ gi Jesús jin'in:

—Pe jee²¹² jmi²¹² joon, mi yuui¹³ iní² tsá² wúu¹ ilin²¹ li íi¹ ñi¹ jon'gi si²¹ ijnéei²gi. ²⁵ Joongi núu¹ ixuu²¹ mo 'i. Joongi jilaa²¹ 'e sá² li' yu' juncwii²¹ ijlee¹. ²⁶ Joon imáa¹ naa' jna, 'in Ruui²¹ Tsá², igóo³ oo jee²¹² jní¹. Joon ityu³ to² joon 'ya²gi jilaa²¹ 'e sá² tyiia. ²⁷ Joon isí³ na ángeles tyiia 'e un-caain²¹ jileei²¹ 'in gatyi³ na la jee²¹² la tøøi² cwoo¹³ juncwii²¹.

²⁸ 'Núu² duu' 'e júu³ cwáain¹ tya' 'mó² cwaríi³. Mo sii²¹ cwáa¹ a tya' joon nii¹³ mo³ joon ñi¹ tsá² 'e nijó¹ jiin²¹ tya' jmi¹. ²⁹ La joon jon mi móo³ 'naa' 'e lí² la 'e fuu²¹² uu 'naa' no liñí²ii' 'e najó² tyan'an, 'e nijatyéen¹³ in. ³⁰ 'E la ja² mo fuu²¹² uu 'naa', ilí²-i 'elo la nu'gi ijúun² in tsá² seein²¹ nano. ³¹ I'ín² mo juncwii²¹ joongi i'ín² mo ni 'wó² pe júu³ tyiia jo 'ín² coonti.

³² 'Pe jo ñii¹ jiin¹³ jaain²¹ tsá² 'ee 'ii²¹ si 'ee jmi²¹² ilí² jilaa²¹ 'elo. Jon'on ángeles taa² i ñu'fú² ñii¹ i. Jon'gi ñii¹ 'in Jón¹ Dios, jiin¹³ la 'ña'a Dios jmi²¹ ñii¹ i.

³³ 'Wii¹³ joon tyee² moo' tyú² yaanaa', tyaan² aan' cwáain¹ coon¹³ ce tún². Fee¹³ naa' Dios tsu jo 'in ñi¹ mi cwá² hora joon. ³⁴ 'E li la li lawa jaain²¹ tsañu¹ gacwo¹ íi¹. Ngóo¹ wín². La jee²¹² icwo¹ íi¹ do joon gatyu² to² tsaleei¹³. Gacwo¹ o la jaain²¹ to² jmáa¹ a. Joon gasii²¹ i jaain²¹ wa'a tsa'áa¹ i 'ido. ³⁵ Gajin² in: Tyee² moo' tyú² yaanaa' tsu jo ñii³ ii' li icwaa¹ i² 'in fii²¹² do. Jo ñii³ ii' si cwaa² i mi 'íi¹ núu³ si la 'woo¹ tyíia² núu¹ 'ee si mi 'oo¹ tuuitsáa² 'ee si 'e 'aa²¹ 'ee. ³⁶ Tyán² duu' cwáain¹ 'e joon 'e tyee² moo' tyú² yaanaa' mi yíi³ aa —jin² Jesús.

³⁷ Jin²gi jon Jesús:
—'E fuu²¹²_{uu} 'naa 'e fuu²¹²_{uu} jon jilee²¹mo:
Tyee²naa' tyá² yaanaa'.

14

'Noo¹ tsá² xiiala ilí² saan¹in Jesús

¹ Tún² jmí²¹² 'ná¹gi wa'a tí² pascua tya' tsá² Israel
coon¹³ jmí²¹² tya' 'e gø¹² tsá² Israel 'iñi¹ jo tyiian¹³
jéei¹. Jileei²¹ 'in tyá² to² untsá² coon¹³ tifo² tya'
ley 'noo¹o xiiala ilí² saan¹in Jesús coon¹³ 'e coon²¹
tóo². Joon ijngaa¹²mo 'ido. ² Pe jin²in:

—Jo lí² jmoo²¹o' jiin¹³ la tí² jmí²¹² lo tsu líli¹ ito²
tsá² mii¹³.

Jaain²¹ tsamí² súun²un jmí²¹ jmafuu²¹ tya' Jesús

³ Taain¹ Jesús fu Betania tsi in_{uu} tya' Simon 'in
jngøøi¹²¹. La 'í²¹² tyíin¹in coon²¹ lí si² mesa gatyíi²a
jaain²¹ tsamí² tyaan¹ coon²¹ sí² sí²o² jmí²¹ jmafuu²¹
sii²¹ nardo. 'Moo³ tyíin¹ 'e nardo do. Joon 'in
tsamí² do gajaa¹a luu²¹² 'e sí³ do joon ga'íi²in 'e
jmí²¹ jmafuu²¹ do mootyi² Jesús. ⁴ Joon 'inlíi¹³ 'in
néei¹ do gali'nii²¹i-tsi joon gasí²i jee²¹² 'ii:

—¿'Ee lí' ganga'íi¹ 'e jmí²¹ jmafuu²¹ lo? ⁵ Tsu
ilí² tsa'níi²¹² do coon¹³ coon²¹ mil tsi ca 'no³ cuu².
Joon lí cwo¹o tsá² tañí².

Joon gali'ee¹mo 'in tsamí² do.

⁶ Pe gajin²in Jesús:

—Jo 'ee fuu²¹gíi¹ 'ino. ¿'Ee lí' untyíi²naa' 'ino?
Coon²¹ 'e tyá²-u gajmaa¹a 'ino tyiia. ⁷ Tsu 'in
tañí² ngí¹ coon¹³ 'naa' coon²¹ tøø²mo pe jna-gí jo
seen²¹na coon¹³ 'naa' coon²¹ tøøi². ⁸ 'In tsamí² lo

gajmaa¹o jiin¹³ 'e li³i, nigaya²o jmii²¹ jmafuu²¹
 cuerpo tyiia tya' mi 'á¹na. ⁹ 'E la ja²mo fuu²¹²uu
 'naa', doñixiia' 'e licwá² júu³ tya' xiiala itiin¹³ tsá²
 la caain²¹ juncwii²¹ ityá² tsá² júu³ 'e gajmaa¹a 'in
 tsamí² lo. Joon untii¹³-tsi tsá² 'ii.

'Nii¹i Judas Jesús

¹⁰ Joon Judas Iscariote, jaain²¹ jee²¹² 'in dyatu-
 uin¹ tsá² tya'a, gangóo¹ ngasín¹in coon¹³ 'in tyu²
 to² tya' untsá² xiiala lí² jaan²¹in Jesús ja'cwoo²¹o
 'ido. ¹¹ Joon mo ganúu²un 'ido 'elo joon galiyløø¹³mo
 liili¹. Joon gasii²¹i Judas 'e cwo¹o 'ido cuu². Coon¹³
 la joon ga'noo¹²on Judas xiiala jaan²¹in Jesús.
 Joon ga'noo¹²on 'ee hora 'e ilí² jaan²¹in.

Gø² Jesús coon¹³ tsá² tya'a

¹² Gacwaa²¹ jmii²¹² joon ga'láa² 'wii²¹² jmii²¹² 'e
 gø² tsá² Israel 'iñi¹ jo tyiian³ jeei¹. Mo jmoo¹o tsá²
 Israel jmii²¹² cwaa²¹ jmii²¹² tya'a 'e joon jngaai¹²
 tsá² joo'saa²¹ tya' 'e jmii²¹² joon. Joon gaunngii¹i
 tsá² tya' Jesús 'ii:

—¿Xiiafu 'iin²¹²u'un tsatyaa²¹a'a tyú² 'e tyee²e' tya'
 jmii²¹² pascua 'e gatí²?

¹³ Joon gasii¹in Jesús gái¹ tsá² tya'a sii²¹i:

—Cwoliín²naa' 'e fuu²¹ fee¹ joon do-o imáa¹naa'
 jaain²¹ tsañuu¹ tyan¹ coon²¹ tsuu² si'o² jmii²¹. Joon
 cwoliín²moo' xiiafu li tsee¹²i. ¹⁴ Joon li 'íi¹ do-o jon
 fú²uu' 'in tsá² fií²¹² 'nú¹ do: “Gajin²o Tifo²: ¿Xiia
 cuarto li ityee²e'e coon¹³ tsá² tyiia tya' jmii²¹² 'e
 gatí²?” ¹⁵ Joon i'e²e 'naa' coon²¹ cuarto fee¹ 'e nilí²
 tyú² li' yu'. Do-o tyá²aa' tyú² 'e tyee²e'.

16 Ga'woo²¹mo 'in tsá² tya'a do. Gangalín²mo 'e fuu²¹ fee¹ do joon galí²-i jilaa²¹ jiin¹³ la gajin² Jesús do. Joon do-o gatyá¹ tyá² 'ee dø¹ø tya' jmi²¹² do.

17 Mo ga'í¹ núu³ joon gatyí²¹a Jesús coon¹³ jiin¹³ dyatuuin¹ tsá² tya'a. 18 Joon la 'í²¹² néei¹ gø²ø gajin² Jesús sñ²¹i tsá² tya'a do:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', jaain²¹ jee²¹² 'naa' 'in néei¹ gø² coon¹³ jna lo ijaan²¹mo jna.

19 Gatoo²¹ fa'í³ tya' 'in catyaaí² do. Joon gaunngñ¹i ti' jaain²¹, jin²in:

—¿Ti jna-a 'i?

Joon jaain²¹gi gajin²in:

—¿Ti jna-a 'i?

20 Jesús-gi gaññi¹i tya' tsá² tya'a:

—'Ii jaain²¹ jee²¹² 'in dyatuuin 'naa' lo. 'In gø² coon¹³ jna coon¹³ coon²¹ wúun¹ 'ii 'i. 21 La joon ijúuin² 'in Ruu²¹i Tsá² jiin¹³ la jin² ni jí² tya' Dios pe fúu² 'in jaain²¹ 'ii do. Tyá²-gi tya' 'in jaain²¹ 'ii do wa mo'o jo galiseen²¹mo.

22 La 'í²¹² néei¹ Jesús gø²ø joon gatøø¹i coon²¹ 'iñi¹, gason¹on joon gacwo¹o 'maai¹³ Dios joon gafiin¹in, joon cwo¹o jileei²¹ tsá² tya'a jin²in:

—Tyé²ee' 'e lo tsu cuerpo tyiia-oo lo.

23 Mi yuui¹³ joon gaunrøø¹i coon²¹ vaso vino. Joon mo ngayuui¹³ gacwo¹o 'maai¹³ Dios joon gajmaa¹a jmai'xu 'uun²¹ jilee²¹mo. 24 Mo ngayuui¹³ joon gasñ²¹i tsá² tya'a:

—'Elo-o jmi³ñi tya' coon²¹ júu³ 'e 'mí² 'e ni-gacwóo³-oo tuun²¹ 'wii¹³ tya' 'in fúui¹ lili¹. 25 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', jo 'e duu¹³gi e jmi³ 'mi³

wuunjøø¹³ ca mi cwá² jm̃²¹² mi tỹ² Dios to².
Joongi lí²-i duu¹³uu vino 'múui² tún¹.

Jmoo¹o Jesús júu³ 'e jo iró¹mo T̃ú³ 'ii

²⁶ Mo ngayuui¹³ ga'øø¹ø joon ngalín²mo fu
moo²¹ sii²¹ moo²¹ Olivos. ²⁷ Joon gasĩ²¹i Jesús tsá²
tya'a:

—Jilee'naa' 'e jo litsáai¹-oo' jna 'e woo¹ no ts̃a ni
jí² tya' Dios jin²in: “Ijngaa¹³ moo 'in 'aai¹ joo'saa²¹
joon ingi¹ situu¹mo 'in joo'saa²¹ do.” ²⁸ Pe mi
yuui¹³ 'e gajin¹ jna iní³ii nifugi la 'naa' fu Galilea.

²⁹ Joon gasĩ²¹i T̃ú³ 'ii:

—Fiin¹³ jilee²¹mo jo litsáai¹-tsi 'ña pe jna-a jo
lí¹na la joon.

³⁰ Pe Jesús-gi gasĩ²¹i 'ii:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'ña, 'e 'woo¹ no la jée¹gi
'i'oo¹o tún² naa¹³ 'in tuuitsáa², 'ni¹ naa¹³ jo røø²¹u
'e cwii¹u'un jna.

³¹ Pe 'ii-gi jo gacwoo¹ júu³ jin²in:

—Fiin¹³ júun²mo coon¹³ 'ña jo fo³oo 'e jo
cwii¹na 'ña.

Joongi jilee²¹mo jin²in la do-o jon.

Faa²¹a Jesús júu³ tỹ² coon²¹ li sii²¹ Getsamení

³² Joon mo gatyalin² coon²¹ li sii²¹ Getsemaní
joon gasĩ²¹i Jesús tsá² tya'a:

—Ní²duu' lo la 'ii²¹² ní³ii nifoo¹³na Dios.

³³ Joon gajée¹ j̃iin¹³ T̃ú³ coon¹³ Jacobo coon¹³
Wó³. Joon ga'láa² 'wii²¹² lí² xuui²¹²-tsi joongi 'áai¹
fa'í³ lí²i. ³⁴ Joon gajin² Jesús:

—Lí¹ fa'í³ lí²na ca la lí² ijúun²mo, jan²duu' lo jo
cwocwuui²¹du'naa'.

³⁵ Joon gangó¹ Jesús ca nifugixu. Joon gatyii^{21a} ni 'wó² joon gamii¹i tyani Dios Jmii²¹ wa'a ilí² si'nee^{13mo} 'e jo nii²¹ wúu¹ la lí² ilí² 'e hora joon. ³⁶ La jee²¹² faa^{21a} fo² do joon gajin²ⁱⁿ:

—Ñu², tyi'nɯ-ɯ jilaa^{21a} ilí², jo cwo^{2'o} 'e mó^{3oo} wúu¹ la lí² 'elo. Pe jo cwo^{2'o} lí² la líi² jna, cwolí²⁻ⁱ la líi²i 'nɯ-ɯ.

³⁷ Mo ngayuui¹³ do joon gacwéi¹ tún¹ li néei¹ tsá² tya'a joon mo gatyee¹²ⁱ joon nitee¹²ⁱ 'ido cwuu^{21mo}. Joon gasii²¹ⁱ Jesús Tú³:

—Simón, ¿ti cwuu^{21mo'o}? ¿Ti jo galí² 'e jo cwuu^{21mo'o} jiin¹³ coon²¹ hora? ³⁸ Unjnaa^{21-'oo} joon fee^{13naa} Dios joon jo coon²¹ Satanás 'naa' too². 'E la ja^{2mo}, náa¹ tyú² tya' alma tyii¹ 'e 'iin^{212mo} pe cuerpo-gi 'wo² sí¹ⁱ-tsi.

³⁹ Joon gangó¹ Jesús tún¹, ngafee¹³ⁱ Dios tún¹ joon jin²ⁱⁿ 'e nafaa^{21a} do tún¹. ⁴⁰ Joon gacwéi¹ tún¹ joon gatsee²¹ⁱ tsá² tya'a tee¹²ⁱ cwuu^{21mo} tún¹ 'wii¹³ unní¹ⁱ do jni¹ jalicwuu²¹ⁱ. Joon jo ní¹ⁱ 'ee níi¹ⁱ. ⁴¹ Gangó¹ Jesús gati² 'ni¹ naa' joon mo gacwéi¹ tún¹ gajin²ⁱⁿ:

—Cwocwuu^{21moo} no. Cwo'ii²¹ 'woo^{21oo}. Naliin^{1mo} jiin¹³ la no 'wii¹³ nigacwá² hora. Ijaan²¹ⁱⁿ 'in Ruu²¹ⁱ Tsá² ja'cwoo^{21o} 'in 'oo^{1o} tsaa². ⁴² Raan^{2naa} no, moo^{21o} no. Ni joo^{1-o} 'in jaain²¹ jna —gajin² Jesús.

Tee¹ tsá² tyitsaai²¹² Jesús

⁴³ Faa^{21gi} Jesús siin¹²ⁱⁿ mo gacwéi¹ Judas, 'ii jaain²¹ jee²¹² 'in dyatuuin¹ tsá² tya'a. Joon jalín² coon^{13on} 'in tsá² fúui¹ líi¹ⁱ 'in tyan¹ ní² espadas

coon¹³ 'in san¹ 'no³ 'mó². Jalín² to² ty^u³ 'in ty^u² to² tya' untsá² joongi to² ty^u² jileei²¹ tsacøøi¹³.
 44 Joon 'in Judas do, 'in gajaain²¹ Jesús, nigacwoo¹ coon²¹ li² jin²in:

—'In cu³uu ju² do 'ii 'i. Seen¹²naa' tá², ñuu²uu' ty^u² liili¹.

45 Joon mo gatyii²¹a Judas joon gangatyéen¹in li siin¹² Jesús joon gasii²¹i:

—Tifo², Tifo².

Joon gacuu²¹u ju² 'ido. 46 Joon tsifu gasaan¹²in 'in nitéein¹ do Jesús. Joon gatøø¹ø tyitsaa²¹²mo Jesús

47 Pe jaain²¹ 'in téein² do gasø¹ø ñi³ espada tya'a joon gaty^u²u cataain²¹ loocwoo² tsa'leei¹³ tya' 'in ty^u² to² tya' untsá² nifu do. 48 Joon gasii²¹i Jesús 'in catyaa² do:

—¿Ti niga'woo²¹naa' coon¹² ñi³ espada coon¹³ 'no³ 'mó² wa'a saan¹²naa' jna lawa jaain²¹ 'uun²¹?
 49 La coon²¹ jmi²¹² siin¹²na coon¹³ 'naa' fu i'yíia² cwo¹ do joon jo-gi mo seen¹²naa' jna. Pe 'elo-o ilí² joon itsín¹ jiin¹³ la jin² ni jí² tya' Dios. 50 Joon tsifu joon gacwiin¹in 'in tsá² tya'a 'goo²¹o. Joon Jesús do gajaan¹o.

Gacwiin¹in jaain²¹ simii²¹

51 Pe jaain²¹ simii²¹ 'in paai²¹ 'mi² taa²¹ ngóo¹ caluu li ngóo¹ Jesús. Joon gasan²mo tsá² 'ii. 52 Joon tsifu joon gatú² 'ido 'e 'mi² taa²¹ do joon gacwiin¹o ti' ringúu¹i coonti.

Jesús tyani tsacøøi¹³

53 Joon gangajée¹i 'in tsá² do Jesús tyani 'in tyu² to² nifu tya' untsá² coon¹³ 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ tsacøøi¹³ coon¹³ tifo² tya' ley li sicaain²¹.

54 Joon wíin²gixu ngóo¹ Tú³ caluu joon gatyii²¹a 'ii tyi¹ ca'nú tya' 'in tyu² to² nifu tya' untsá². Joon do-o gacwó²o coon¹³ 'láa² 'in néei¹ do untyaa¹i yaai co' jí².

55 'In tyu² to² untsá² coon¹³ jileei²¹ tsacøøi¹³ néei¹ do 'noo¹o coon²¹ tsaa² tya' Jesús 'e 'nñi¹i joon lisá² júu³ ijngaa¹²mo 'ido. Pe jo gatsaa²¹a jiin¹³ coon²¹. 56 Tsu líi¹ fúui¹ 'in faa²¹a júu³ tajuu²¹ tya' Jesús pe jo coon²¹ røø²¹ faa²¹a la jaain²¹. 57 'Inlíi¹³ garóon²on 'nñi¹i 'ido coon¹³ júu³ tajuu²¹ jin²'in:

58 —Jna'a ninuu²¹u'u 'e jin² 'ino: “Jna ifiin³na 'e cwo¹ fee¹ no 'e nigajmaa¹² tsá² joon jee²¹² 'ni¹ jmñi²¹² isaa¹³aa coon²¹ cwo¹ jon'on jma² tsá².” Júu³ joon ganuu²¹u'u tya' 'in tsá² no —jin² 'in tsá² tajuu²¹ do.

59 Pe jiin¹³ coon²¹ júu³ 'e tyaa¹ lo jo røø²¹ síi¹i.

60 Joon garóon²on jee²¹² 'in tsá² do 'in tyu² to² nifu tya' untsá² joon gaunngñi¹i Jesús:

—¿Ti jo 'ee ngñi²¹i coonti? ¿'Ee fo²'o 'wii²¹² tyi'i no?

61 Pe li goon²¹ gajaan¹ tii² Jesús. Jo 'ee gañii¹i coonti. 'In tyu² to² nifu tya' untsá² do gaunngñi¹i tún¹ jin²'in:

—¿Ti 'nu-u Cristo, 'in Jóon¹ Dios nicwaai¹³?

62 Jesús-gi gasñi²¹i 'ii:

—Jna-gi 'i. Joon imáa¹naa' 'in Ruui²¹ Tsá² tyiin¹ li' caai²¹ Dios Jmñi²¹ tsáa¹. Joongi ijó¹ jee²¹² jñí¹ li' yu'.

⁶³ Tsifu joon ga'gí¹í sín¹³in 'in tyu² to² untsá² do joon gajin²in:

—Jo 'néi¹gi 'in jma² júu³ røø²¹ no. ⁶⁴ Ganuu²¹o' jilee²¹na' xiiala nigaungøøi¹ 'ino Dios coon¹³ júu³ tya'a. ¿'Ee líi²naa' 'e jmoo²¹o' coon¹³ 'ino?

Joon jilee²¹mo gajin²in 'e 'ná¹ júun²mo Jesús.

⁶⁵ Joon 'inlíi¹³ ga'láa² 'wii²¹² 'níi¹í Jesús. Gajni¹i unni² 'ido joongi poo¹i Jesús joon sii²¹i 'ido jin²in:

—Faa¹³du'u, ¿'iin 'in gapooi¹ 'na?

Joon ga'láa² 'wii²¹² 'íi¹³ jnoo¹o mooni² Jesús.

Jo røø¹i Tú³ 'e cwii¹mo Jesús

⁶⁶ Ca tí² 'wii²¹² 'iityi¹ siin¹² Tú³. Joon gatyii²¹a jaain²¹ jee²¹² 'in jmoo¹o 'ee gø¹² 'in tyu² to² nifu tya' untsá² do. ⁶⁷ Joon mo gani²i Tú³ 'e siin¹²in do untyaai² 'ña'a co' jí² joon gajaan¹ jøø²i joon gajin²in:

—Ngí² 'na jon coon¹³ Jesús tsá² Nazaret.

⁶⁸ Pe Tú³gi jo garøøi²¹ jin²in:

—Jo cwii¹na 'ino. Jo ní³ii 'ee 'e fo²o no.

Joongi gacwo'íi¹o líi¹ 'oo¹ líi¹ tsataai² tsá². Joon ga'oo¹o tuuitsáa². ⁶⁹ 'In tsamí² do gajøø²i Tú³ tún¹ joon gasii²¹i tún¹ 'in téein² do:

—Jaain²¹ tsá² tya' 'ido-o 'in tsañuu¹ lo.

⁷⁰ Pe jo garøø¹i Tú³ tún¹. Jee²¹² catá²-a tún¹ 'in téein² do gasii²¹i tún¹ Tú³:

—La ja²mo, 'na-ü jaain²¹ 'in tya' 'ido tsu 'in seein²¹ Galilea 'na, joongi la faa²¹ 'ido-o la joon foo²¹ 'na.

⁷¹ Joon ga'láa² Tú³ 'wii²¹² faa²¹a 'laa²¹ 'ée¹i Dios jin²in:

—Ni Dios jo cwii¹na 'in tsañuu¹ no 'in 'ée¹naa' no.

⁷² Joon tsifu gati² tún² naa¹³ ga'oo¹o tuuitsáa². Joon gati²-tsi Tú³ do 'ee nigasii²¹i Jesús 'ii: “La jo-gi mo 'oo¹o tún² naa¹³ tuuitsáa² jo røø²¹u 'e cwii¹u jna 'ni¹ naa¹³.” Joon mo gati²-tsi Tú³ 'elo joon gaty¹o.

15

Jesús tyani Pilato

¹ Mo gajná² joon, joon 'in tyu² to² tyá' untsá² galicaain²¹ tún¹ coon¹³ jileei¹³ tsacøøi¹³ coon¹³ 'in tifo² tyá' ley coon' jileei²¹ tsacøøi¹³ 'in tyiin²gi. Joon ngajée¹i Jesús siñuu¹mo joon gangajaan¹²in tyani Pilato. ²Joon gaunngii¹i Pilato Jesús:

—¿Ti 'nu røøi¹³ tyá' tsá² Israel?

Jesús-gi gañii¹i:

—'E joon foo²¹gi 'nu.

³ Jileei²¹ 'in tyu² to² tyá' untsá² ga'nni¹i Jesús liili¹.

⁴ Joon gaunngii¹i Pilato Jesús tún¹ jin²in:

—¿Ti jo 'ee ngí¹²i coonti? Jøø²du'u xiiala 'nii¹i 'nu liili¹.

⁵ Pe jo gañii¹i Jesús coonti. 'Wii¹³ joon líi¹ tsa'goo²¹-tsi Pilato.

Sii¹in tsacøøi¹³ ijúun²mo Jesús

⁶ La niti²i Pilato 'e láa²i jaain²¹ 'in 'yuui² 'nuñi³ la jee²¹² 'e tí² jmii²¹² joon. Joon galáa²mo jaain²¹ 'in muui¹ 'in tsá² do. ⁷ Joon 'yuui² 'nuñi³ jaain²¹ 'in sii²¹ Barrabás, 'ii jee²¹² 'in nigajngaai¹²gi tsá² coon²¹ li nigatín¹in coon¹³ tsaa'to². ⁸ Joon gan-galín² tsá² joon gamii¹i tyani Pilato 'e jmá¹ 'ido 'e la tiisi². ⁹ Pilato-gi gañii¹i:

—ǵTi 'iin²¹²naa' 'e láa²na Róøi¹³ tya' tsá² Israel?

¹⁰ Jin² Pilato la no 'wii¹³ li³o 'e gajaan¹²in 'in tyu² to² tya' untsá² Jesús 'wii¹³ tsiwúu¹mo tya' Jesús. ¹¹ Pe 'in tyu² to² tya' untsá² do nigasi²¹o Pilato 'e tyu²gi wa'a láa¹i 'ido Barrabás. ¹² Joon gaunngii¹i tún¹ Pilato:

—ǵ'Ee 'iin²¹²naa' lí² coon¹³ 'in sii²¹ Róøi¹³ tya' tsá² Israel lo?

¹³ Joon gañii¹i tsá², 'oo¹o tá² liili¹ jin²in:

—ǵTéen¹in 'ido tsaa' crúu¹³ no!

¹⁴ Gasii²¹ Pilato tún¹ 'in tsá² do jin²in:

—ǵ'Ee gó² nigajmaa¹a 'inlo?

Pe 'in tsá² do gañii¹i tún¹ tá² liili¹ jin²in:

—ǵTéen¹in 'ido tsaa' crúu¹³ no!

¹⁵ Joon 'wii¹³ 'iin²¹²in Pilato ján² røø²¹ coon¹³ 'in tsá¹ do joon galáa²mo Barrabás joongi gaty²u to² póo²i Jesús joon gajaan¹²in 'ido wa'a téen¹in tsaa' crúu¹³.

¹⁶ Mo ngayuui¹³ joon, joon gatyii¹mo 'láa² Jesús tyani Pilato joon gangajée¹i 'ii tyi¹ tya' róøi¹³ li sii²¹ Pretoria. Joon gauncaain²¹ ce jileei²¹ 'láa². ¹⁷ Joon tyii²¹i Jesús coon²¹ 'mi² yóoin² nuu² la lí¹ 'e tyi² róøi¹³. Coon²¹gi corona lí² jmaai² tóon¹ gaton¹ mootyi² Jesús. Coon¹³ la joon ga'láa² 'wii²¹² luu²¹i Jesús. ¹⁸ Joon ga'láa² tsá² do 'wii²¹² 'aa²¹i Jesús jin²in:

—ǵViva Róøi¹³ tya' tsá² Israel! ǵWóo²-o cwoseein²¹!

¹⁹ Joon coon¹³ 'no³ sii² cwaa²¹ gapó² mootyi² Jesús joon ga'ñii¹i Jesús. ²⁰ Mo ngayuui¹³ gaungøøi¹ la no joon gatyí³o 'a 'mi² yóoin² nuu²

do joon gaci'¹i tún¹ Jesús siin'³in do-o. Tsifu joon gatyii¹mo Jesús itéen¹in 'ido crúu¹³.

Taain¹ tsá² Jesús tsaa' crúu¹³

²¹ Jaain²¹ tsá² seein²¹ Cirene sii²¹ Simón, jmii²¹ Alejandro coon¹³ Rufo, najaa'¹²i li tsajmaa¹a to². Joon mo gangíi¹i do 'in 'lää² do gatyu²u to² 'ido wa'a coon²¹ crúu¹³ tya' Jesús.

²² Joon gangajée¹i Jesús fu coon²¹ li sii²¹ Gólgota, coon²¹ li 'øøi²¹-tsi tsá² sii²¹ Mootyi² 'Lii²¹². ²³ Joon gacwo¹o 'ido Jesús vino caai¹³ jmi¹³ 'mó² sii²¹ mirra pe Jesús-gi jo ga'un²un 'edo. ²⁴ Joon gateen¹in tsaa' crúu¹³ do. Joon 'in 'lää² do gajmaa¹a jmaai²xu siin³ Jesús. Gacoo¹o 'iin lii¹i la jaain²¹ do.

²⁵ 'In² ñá³ ningóo¹ mo gateen¹in Jesús tsaa' crúu¹³. ²⁶ Joon gataan¹an coon²¹ júu³ yu¹ tyi² Jesús 'e faa²¹a 'e ga'ni¹i Jesús. Faa²¹a la lo: “Róøi¹³ tya' tsá² Israel 'ino.” ²⁷ Caa²¹mo gataain¹ Jesús tsaa' crúu¹³ coon¹³ gáí¹ 'uun²¹, jaain²¹ li' caai tsáa¹ jaain²¹gi li' caai²¹ tooin²¹². ²⁸ La joon 'e gatsín¹ 'e jin² ni jí² tya' Dios: “Gaun'íi³in tsá² 'ii jee²¹² 'in gó².”

²⁹ Jileei²¹ 'in ngíi¹i do gajíi²mo Jesús joon gajøø²¹ø mootyi¹i jin²in:

—'Nu-u 'in ifiin¹ cwo¹ do joon jee²¹² 'ni¹ jmi²¹² ijmáa³o'o tún¹, ³⁰ laai²¹² 'wo'o no. Cwúui¹ tsaa' crúu¹³ no.

³¹ La joon jon 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ tifo' tya' ley gaungøøi¹ Jesús sii²¹i ruu²¹i:

—Galáa²mo 'in xeei²¹ joon 'ña'gi jo lí² láí¹ 'ña'a.

³² Wana ganee²¹e' gajngaa¹i tsaa' crúu¹³ tya'a 'ña'a joongi lí² jo¹o líi²na' 'e 'ii-o Cristo, Róøi¹³ tya' tsá² Israel.

Joon cagi 'in gataain¹ crúu¹³ coon¹³ Jesús gají²mo 'ii.

Jún¹mo Jesús

³³ Mo gati² tyiiañi¹ galinuu²¹ coonti ca 'iin² 'ni¹ ca'lóo². ³⁴ Mo gati² 'e hora joon ga'oo¹o Jesús jin²in:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? ('E 'øøi²¹-tsi jin²in:
Dios tyiia, Dios tyiia, ¿'ee li' nigatíu¹³'u jna?)

³⁵ 'Inlíi¹³ 'in téein² do niganúu²un joon gajin²in:
—Núu²duu', nitø¹ Elías.

³⁶ Joon gangó¹ jaain²¹ cwiin¹in. Mo ngayuui¹³ gaun'laa²¹ coon²¹ esponja coon¹³ vino tiin²¹ joon gauntyii²¹ coon nii²¹² sii² gacwo¹o Jesús. Joon gajin²in:

—Jaan²duu', nee²du' wana jó¹ Elías jaxáa¹i 'ino.

³⁷ Tsifu joon ga'oo¹o Jesús coon²¹ naa¹³ tá² líli¹ joon gajún¹mo. ³⁸ Joon coon²¹ 'mi² 'íi¹ inuu cwo¹ fee¹ do ga'gii²¹ coonti tún² fío¹³. Tí² yu' joongi ca tí² 'wii²¹² ga'gii²¹. ³⁹ Joon 'in tyu² to² 'láa² ro-mano 'in siin¹² tyani li taain¹ Jesús do mo ganii²¹ xiiala ga'oo¹o Jesús joongi xiiala gajún¹ 'ido joon gajin²in:

—'E la ja²mo, 'in tsañuu¹ lo Joon¹ Dios 'i.

⁴⁰ Coon²¹ li téein² tsamí² wíin²gi gajóø²ø. Jee²¹² 'ii siin¹² María Magdalena joongi María sáa³ Jacobo 'in xuui²¹²gi Sé³. Joongi siin¹² Salomé do. ⁴¹ 'In tsamí² lo niganngii¹ coon¹³ Jesús. Joongi nigajmaa¹a 'e dø¹ 'ido la 'ii²¹² gangii¹ Jesús Galilea. Joongi fúu¹mo tsamí² 'in téein² do 'in gangalín² coon¹³ Jesús Jerusalén.

Ga'á¹mo Jesús

⁴² Joon la xuu tiin¹xu 'wii'¹³ 'e jmi²¹² tya' 'e tyaa¹ tyú² ('øøi²¹-tsi tsá² cwoon¹ 'ló¹ jmi²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá²) ⁴³ joon gajó² Sé³, tsá² seein²¹ coon fuu²¹ sii²¹ Arimatea. 'In Sé³ no jaain²¹ jee²¹² tsacøøi¹³ joon jaain²¹ tsá² 'in siján¹an jmi²¹² mi tyu² Dios to². Jo 'goo'²¹o coonti. Ga'í¹ 'ido tyani Pilato joon gami¹o cuerpo tya' Jesús. ⁴⁴ Pilato do ganga'goo²¹-tsi 'e najún¹mo Jesús jmoonno. Joon gatø¹¹ø 'in tyu² to² 'láa² do gaunngi¹i wa'a jo¹o gajuun²in. ⁴⁵ Mo gajin² 'in tyu² to² 'láa² do 'e jo¹o gajuun²in joon gacwoo¹ Pilato cuerpo tya' Jesús 'e cón² Sé³ do. ⁴⁶ Tsifu joon galó² Sé³ do coon²¹ 'mi'² taa²¹ tyú². Joon gaxía² cuerpo tya' Jesús joon gacin¹in 'e 'mi'² taa²¹ do. Joon gataan¹²in coon²¹ tsi 'aan¹ li² coon²¹ tsaa' xá¹. Joon gasii²¹i coon²¹ cuun²¹² 'ootoo²¹ 'aan¹ do. ⁴⁷ Joon ganii²¹ María Magdalena coon¹³ María sáa³ Sé³ li ga'ái¹ Jesús do.

16

Mo gajin¹in tún¹ Jesús

¹ Mo gangi¹i jmi²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² joon María Magdalena coon¹³ Salomé coon¹³ María sáa³ Jacobo galó² jmi²¹ jmafuu²¹ 'e tsaxee¹i tya' Jesús. ² Joon 'áa³ jmi²¹² 'láa² 'wii'²¹² semóo¹³, mo ga'yeei²¹ ñi¹, tyalín² li ga'ái¹ Jesús. ³ Si¹i²¹i ruu²¹i:

—ǵ'lin 'in jan¹ 'e cuun²¹² 'e jni¹ 'oo'aan¹ do?
—síi²i.

⁴ Pe mo ganii²¹ jo 'e cuun²¹² fee¹ li do. Jo si²gi 'áan³ tya'. ⁵ Mo gangatáa¹i tsi too²¹ 'aan¹ do ganii²¹i jaain²¹ simii²¹, taa²¹ siin¹³ lii¹, tyín¹in li' caai²¹

'aan¹ tsáa¹ do. Joon gafoo¹mo 'in tsamí² do. ⁶ Pe 'in simii²¹ dogi gasii²¹i 'ii:

—Jo foo¹³naa'. 'Naa²¹naa' Jesús tsá² Nazaret 'in gateein¹ tsá² tsa' crúu¹ do. Pe nigajiin¹o. Jo 'yuui²gi lo. Jøø²duu' li ga'ii²¹ do. ⁷ Cwolín²naa', cwoši¹³ii' tsá² tya'a coon¹³ Tú³'e tsáa¹a Jesús nifugi tyii' fu Galilea. Joon do-o imáa¹naa' 'i jiin¹³ la nigajin²in.

⁸ Joon gangalín²mo cwiin¹in li roon¹ 'aan¹ do 'wii¹³ jleei¹ gafoo²¹i lii¹i. Jo 'iin gasii²¹ coonti jiin¹³ jaain²¹ 'wii¹³ gafoo²¹i lii¹i.

Jesús gajnee¹in tyani María Magdalena

⁹ Mo ngayuui¹³ joon 'e gajiin¹ Jesús, mo gajná² 'e ga'láa² 'wii²¹² semóo¹ do joon gajnée¹in Jesús 'láa² 'wii²¹² tyani María Magdalena, jaain²¹ tsamí² 'in ga'woo¹i Jesús dyái¹ 'in 'lii' alma tya'a. ¹⁰ Joon 'ido-o gangóo¹ ngasii¹²i 'in nigangi¹ coon¹³ Jesús. Joon do-o taai¹ xuui²¹²-tsi joon ci²o. ¹¹ Joon mo ganúu²un 'ii 'e seen²¹mogi Jesús joongi 'e niganii²¹mo 'in tsamí² do 'ii jo gajo¹ galii²i 'e jin² 'in tsamí² do.

Gajnée¹in tyani gái¹ tsá² tya'a

¹² Mo ngayuui¹³ joon gajnée¹in Jesús xiia²¹gi líi¹i tyani gái¹ tsá² 'in ngaliin¹ coon²¹ tya'i fu¹. ¹³ 'Ii-gi ngalín²mo ngasii¹²i tsá² tya' Jesús pe jon'gi júu³ tya' 'ii jo¹ galii²i.

Síi¹ Jesús ji dyajaa²¹ tsá² tya'a

¹⁴ Mo lichii²¹xu joon gajnée¹in tún¹ Jesús coon²¹ li néei¹ 'in dyajaa²¹ tsá² tya'a gø²ø. Joon

gaunngii¹i tsá² tya'a do xiiala li' 'e jo jo¹ lííi² 'ido, joongi 'waa²¹-tsi 'ido tsu 'wii¹³ jo jo¹ galííi² la jileei²¹ 'in gasii²¹i 'ii 'e nijiin¹ Jesús. ¹⁵ Joon gajin' Jesús sii²¹i tsá² tya'a:

—Cwolín²naa' la 'ui fu juncwii²¹. Síi¹³ii' jileei²¹ tsá² júu³ tyú² tya' xiiala itiin¹³ tsá² tyani Dios. ¹⁶ Joon jileei²¹ 'in jo¹ lííi² 'e júu³ tyú² do joon 'in sáai² jmii²¹ itiin¹³mo 'i. Pe 'in jo jo¹ lííi² li 'líi³ itsáa¹a. ¹⁷ Joon 'in jo¹ lííi² ijmáa¹a 'e li² lo: Coon¹³ 'ii²¹ tyiajna i'wooi²¹ jileei²¹ 'in 'líi³ taai² almas tya' tsá². Joon ifaa²¹o jmíi¹ xiia²¹. ¹⁸ Joongi isaan²¹in coon¹³ cwoo²¹o mii²¹ pe jo ijmá¹ 'nii²¹ tya'a. Joongi wana 'uun²¹ 'ootyí² jo ijmá¹ 'ii²¹. Joongi táan¹an cwoo²¹o tya' 'in tsatsaa¹³ joon 'lái²mo 'i.

Mo gasoo¹o Jesús fu ñu'fú²

¹⁹ Mo ngayuui¹³ gafee²¹i Jesús tsá² tya'a do joon ganga²mo Ña'ñu¹u' Jesús fu ñu'fú². Joon do-o gangacwaa²¹ li' caai²¹ Dios Jmii²¹ tsáa¹. ²⁰ Joon ga'woo²¹mo tsá² tya'a ngasii¹²i tsá² xiiala itiin¹³ tsá² la caan²¹mo. Joon coon¹³ 'ña'a Jesús 'e un-coon¹³on. Joon coon¹³ milagro 'e jmoo¹o tsá² tya'a litsáai¹-tsi tsá² 'e jo¹o júu³ tya' Jesús. Amén.

Juu³ ty² 'e gafaa^{'21} Dios tya' tsá²
New Testament in Chinantec, Quiotepec
(MX:chq:Chinantec, Quiotepec)

copyright © 1983 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Quiotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Quiotepec [chq], Mexico

Copyright Information

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chinantec, Quiotepec

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

3808f8d2-c323-5477-a114-0f18fe74613e